

(Ne)egalitarništvo konstruiranje uloge oca na portalima namijenjenim roditeljima

---

Gašljević, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:611956>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**(NE)EGALITARISTIČKO KONSTRUIRANJE ULOGE
OCA NA PORTALIMA NAMIJENJENIM RODITELJIMA**

Diplomski rad

Iva Gašljević

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za pedagogiju

**(NE)EGALITARISTIČKO KONSTRUIRANJE ULOGE OCA NA PORTALIMA
NAMIJENJENIM RODITELJIMA**

Diplomski rad

Iva Gašljević

Mentorica: doc. dr. sc. Barbara Kušević

Zagreb, 2020.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Očinstvo – od esencijalističke prošlosti do egalitarne budućnosti	3
2.1. Određenje očinstva i uloge oca	3
2.2. Esencijalističko poimanje uloge oca	4
2.3. Egalitarističko poimanje uloge oca	7
3. Medijsko konstruiranje roditeljskih uloga	11
4. Empirijsko istraživanje	14
4.1. Određenje problema istraživanja	14
4.2. Postupci analize podataka	16
4.3. Uzorak (korpus dokumentacije).....	16
5. Rezultati i rasprava	18
5.1. Uloga oca u službi reprodukcije nejednakosti roditeljskih uloga	18
5.2. Roditeljstvo kao postupno razvijajuća vještina oca	23
5.3. Roditeljstvo kao prirodna uloga muškarca	25
5.4. Egalitarističko poimanje uloga oca i majke	28
6. Zaključak	38
Literatura	40
Prilozi	49
Prilog 1: Numerirani nazivi analiziranih članaka	49
Prilog 2: Popis generiranih kodova.....	55

(Ne)egalitarističko konstruiranje uloge oca na portalima namijenjenim roditeljima

Sažetak

Tema ovoga diplomskog rada jest (ne)egalitarističko konstruiranje uloge oca na portalima namijenjenim roditeljima, pod čime se podrazumijevaju različiti pristupi konstruiranju uloge oca, a koji mogu dominantno pripadati u tradicionalnu (esencijalističku) te suvremenu (egalitarističku) paradigmu roditeljstva. U teorijskome dijelu najprije su opisane temeljne postavke esencijalizma i egalitarizma u kontekstu roditeljskih uloga, a zatim su predstavljeni načini na koje roditelji koriste medije u svojem pedagoškom obrazovanju te različite mogućnosti konstruiranja roditeljskih uloga putem medija. Na temelju nedostatka istraživanja koja se bave medijskim konstruiranjem roditeljskih uloga definirano je istraživačko pitanje: *konstruiraju li odabrani portali namijenjeni roditeljima ulogu oca na dominantno egalitaristički ili neegalitaristički način?* Provedena je tematska analiza članaka objavljenih u posljednje tri godine na odabrana tri hrvatska portala namijenjena roditeljima. Rezultati su pokazali dominaciju egalitarističkoga konstruiranja uloge oca; očinstvo se u velikome broju članaka poistovjećuje s roditeljstvom isto koliko i majčinstvo te ga se smatra prirodnom ulogom muškarca koja se tijekom vremena postupno razvija. No razina zastupljenosti tradicionalnih konstrukcija uloge oca nije zanemariva, a takva nekoherentnost medijskih sadržaja navodi na zaključak o važnosti kritičkoga pristupa različitim medijskim izvorima. Rad završava razradom ograničenja istraživanja te smještanjem teme u pedagoški kontekst; istaknute su pedagoške implikacije ovoga istraživanja te je elaborirana uloga pedagoga u tom kontekstu.

Ključne riječi: očinstvo, roditeljske uloge, esencijalizam, androginost, pedagoško obrazovanje roditelja

(Non)egalitarian construction of the role of the father on parenting portals

Abstract

The topic of this thesis is (non)egalitarian construction of the role of the father on the portals intended for parents, which refers to different approaches to constructing the role of the father, which may predominantly belong to the traditional (essentialist) and modern (egalitarian) paradigm of parenthood. The theoretical part firstly describes the basic assumptions of essentialism and egalitarianism in the context of parental roles, and then presents the ways in which parents use the media in their pedagogical education and the different possibilities of constructing parental roles through the media. Based on the lack of research on media construction of parental roles, a research question was defined: *Do the selected parenting portals construct the role of the father in a predominantly egalitarian or non egalitarian way?* A thematic analysis of articles in three Croatian portals intended for parents was conducted, for the period of the last three years. The results showed the dominance of egalitarian construction of the role of the father; fatherhood is in many articles identified with parenthood as much as motherhood and is considered to be a natural role of the man which gradually develops over time. However, the level of representation of traditional constructions of the role of the father is not negligible, and such incoherence of media content leads to the conclusion about the importance of a critical approach to different media sources. The paper concludes by elaborating the limitations of the research and placing the topic in a pedagogical context; the pedagogical implications of this research are highlighted and the role of pedagogues in this context is elaborated.

Keywords: fatherhood, parental roles, essentialism, androgyny, pedagogical education of parents

1. Uvod

Tematika odgojne uloge očeva u suvremenome se dobu sve više aktualizira, ponajviše zbog rezultata mnogobrojnih istraživanja kojima se pokazalo da inferiornošću odgojne uloge očeva (u odnosu na dominantnu ulogu majki) dominira socijalna, odnosno društveno i kulturalno uvjetovana raspodjela roditeljskih odgojnih uloga. Socijalni konstruktivizam u ovome se radu odnosi na utjecaj društva i kulture u kontekstu konstruiranja roditeljskih uloga, a konstruiranje istih može se odvijati prema dva pola: esencijalističkom i egalitarističkom. Esencijalistička paradigma roditeljstvo poistovjećuje s majčinstvom (Burić, 2004), a ulogu oca reducira na izvanakućne aktivnosti i prehranjivanje obitelji, čime se muškarce pozicionira kao modele uspjeha u vanjskome svijetu (Pernar, 2010), a taj uspjeh ujedno je ključan u razvoju njihove slike o sebi (Aldous i sur., 1998). Ovakva ideologija posljedica je stavova stečenih rodnom socijalizacijom, kako u djetinjstvu tako i u kasnijim životnim iskustvima (Pahić, 2019). Navedeno rezultira mogućnošću da se očevi aktivno uključeni u odgoj i brigu o djetetu suočavaju s pretpostavkama da nisu njegovatelji (Dowd, 2000).

Aktivna uključenost očeva u odgoj i brigu o djeci dovodi do suvremenoga viđenja oca koje se sve manje odnosi na njegovo bavljenje izvanakućnim aktivnostima te suportivan odnos spram žene i djece, a sve više na aktivnu ulogu u njegovanju i direktnu brigu o djetetu (Pernar, 2010); drugim riječima, svjesnost o ulozi svake osobe u djetetovu životu postaje temelj odgoja (Meunier, 2002). U skladu s time, sve više se javljaju termini poput ravnopravnog, odnosno egalitarnog roditeljstva (Van Egeren, Hawkins, 2004). Također, suvremene konstrukcije roditeljstva pred roditelje stavljaju povećane izazove; potreba za svjesnošću o odgojnim postupcima i aktivnom uključenosti navodi na odmak od roditeljstva kao intuitivne uloge, što nedvojbeno dovodi do roditeljskih nedoumica i povećane nesigurnosti u roditeljevanju.

Roditelji pri susretanju s nedoumicama vezanih za roditeljstvo nerijetko posežu za literaturom i medijima u potrazi za odgovorima; iako navedeni izvori najčešće nude direktne savjete te pokrivaju gotovo sva područja koja roditelje zanimaju, nude i čitav spektar implicitnih poruka o roditeljevanju. U ovome će se radu poruke koje autori tekstova putem medija šalju roditeljima odnositi na one kojima se na portalima namijenjenim roditeljima konstruira očinska uloga. S obzirom da su stavovi roditelja promjenjive varijable (Berdica, 2013), važno je biti svjestan mogućnosti usmjerenja

istih prema ranije spomenuta dva suprotna pola - od tradicionalnoga (esencijalističkoga) do suvremenoga (egalitarističkoga) poimanja roditeljskih uloga.

U radu će se, nakon definiranja očinstva, detaljnije govoriti o esencijalističkoj paradigmi, koja je u prošlosti, a dijelom i danas, dominirala konstruiranjem očinske uloge i društvenih očekivanja od oca po pitanju odgoja djece. Rad će se nadalje baviti egalitarizmom kao suvremenim pristupom roditeljskim ulogama. Posljednji dio teorijskoga okvira posvećen je medijskome konstruiranju roditeljskih uloga; prikazani su rezultati istraživanja koji upućuju na postojeće oblike konstruiranja roditeljskih uloga u različitim medijskim izvorima te razlozi koje roditelji navode kao ključne za korištenje različitih medijskih izvora. Jedan od takvih oblika (samo)obrazovanja roditelja su i portali namijenjeni roditeljima. Istraživački dio rada bavit će se tematskom analizom hrvatskih portala namijenjenih roditeljima kako bi se dobio uvid u konstrukciju/e očinstva koja/e dominira/ju istima. Drugim riječima, istraživanje će eksplicirati u kojoj se mjeri portali namijenjeni roditeljima (ne) okreću egalitarističkoj odgojnoj poziciji očeva.

Na kraju ovoga uvoda može se istaknuti pitanje koje postavljaju Shenan i Kaestle (2009): jesu li različita ponašanja muškaraca i žena *odgovor* na različite rodne uloge i nejednakosti u moći, ili su različita ponašanja muškaraca i žena *odgovorna* za različite rodne uloge i razlike u moći? S ovim pitanjem na umu može se krenuti u daljnju razradu teme.

2. Očinstvo – od esencijalističke prošlosti do egalitarne budućnosti

2.1. Određenje očinstva i uloge oca

Prema čl.61.st.1. Obiteljskoga zakona (2015), otac djeteta je majčin muž. Zakonske definicije pojma oca dakle postoje, no konkretna određenja očinstva kao roditeljske uloge teže je pronaći, na što se nadovezuje i nepostojeća univerzalna definicija (uspješnoga) očinstva. Stoga je očekivanja očeva (i društva) o njihovoj ulozi, onome što zaista rade i utjecaju na djecu potrebno potražiti u kontekstu obitelji, zajednice, kulture i povijesti društava (Cabrera i sur., 2000).

Temeljna odrednica suvremenoga očinstva jest motiviranost muškarca za sudjelovanje u odgoju djece (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Drugim riječima, sudjelovanje oca u odgoju djeteta ima smisla samo ako on to želi te ako tu ulogu smatra dijelom svoje (socijalne) uloge, a ne kao nešto nametnuto zbog nužnosti i racionalnosti obiteljske organizacije (Berdica, 2013). U prilog navedenome ide istraživanje provedeno na uzorku od 89 bračnih parova s djecom predškolskog uzrasta (sudionici su ispunjavali upitnike i sudjelovali u intervjuima tematike koliko i kako su uključeni u aktivnosti odgoja djece) kojim se došlo do rezultata kako očevi sudjeluju u mnogo više interakcija ako njegovanje smatraju izuzetno važnim (Rane, 2000). No ne smije se zanemariti činjenica da se značenje i razina aktivnosti očeva razlikuju ovisno o kontekstu u kojem očevi djeluju, odnosno ovisno o vladajućim zakonima i povijesti društava (Morrell, Richter, 2004; Hurstel, 2012). Castelain-Meunier (2002) piše o tri kategorije očinstva s obzirom na povijesna vremenska razdoblja, a to su sljedeće kategorije: tradicionalni model ruralnih društava u kojemu je uloga oca simbolička i s kojim se djeca identificiraju, zatim model oca u industrijskim društvima u kojima je uloga oca poistovječena s uglavnom odsutnim hraniteljem obitelji te model suvremenoga oca u postindustrijskim društvima putem kojega se uloga oca deinstitucionalizira te se otac u svojem privatnom prostoru okreće blizini s drugima. Ovakvu povijesnu perspektivu kategorija očinstva moguće je promatrati paralelno s pojmovima uključenosti i neuključenosti oca o kojima piše Berdica (2013); očevi mogu biti u odgoj uključeni biološki očevi, u odgoj uključeni socijalni očevi, u odgoj neuključeni biološki očevi te u odgoj neuključeni socijalni očevi. Ako se pozornost usmjeri na u odgoj uključene očeve, Lambov triparticijski model očeve uključenosti uvelike može pomoći pri elaboraciji razina uključenosti, koje prema navedenome autoru uključuju sljedeće faktore:

- angažman (interakcija, direktna uključenost); odnosi se na vrijeme koje otac provodi u stvarnoj interakciji s djecom, odnosno na direktne interakcije djeteta i oca s karakteristikom pune očeve posvećenosti. Primjeri takve uključenosti su igranje s djecom, uspavljivanje i hranjenje djece i slično (Lamb, 2000);

- pristupačnost (dostupnost); odnosi se na fizičku ili psihološku pristupačnost, a aktivnosti ne uključuju neposrednu akciju, već samo dostupnost roditelja; autor navodi primjer roditelja koji se nalazi u jednoj, a dijete se samostalno igra u drugoj sobi. Dakle, roditelj je dostupan i pristupačan, no ne sudjeluje u aktivnostima zajedno s djetetom (Lamb, 2000) te

- odgovornost; posljednji faktor odnosi se na odgovornost za dobrobit svoje djece (Pleck, Stueve, 2001), preduvjet za što je očevo poznavanje različitih socijalnih, kognitivnih, tjelesnih i emocionalnih potreba djeteta. Poznavanje navedenih komponenti oca dovodi u mogućnost djelovanja i poduzimanja potrebnih koraka da bi se te potrebe zadovoljile. Prema McBride i Mills (1993), odgovornost se može očitovati i kroz očevu uključenost u organizaciji aktivnosti koje se tiču djeteta, a navedeno ne implicira direktnu interakciju između oca i djeteta.

Iz opisanih perspektiva poimanja očinstva može se zaključiti kako se ovome pojmu može prići na različite načine. U ovome će se radu očinstvo odnositi na aktivno sudjelovanje muškaraca u odgoju i obrazovanju djeteta za čiji su razvoj (zakonski ili socijalno) odgovorni.

2.2. Esencijalističko poimanje uloge oca

Ranije opisani oblici očeve uključenosti kroz povijest su bili zanemarivani ponajviše zbog prevladavajućih esencijalističkih uvjerenja o ulozi oca u odgoju djeteta. Esencijalizam se odnosi na vjerovanje kako članovi određene kategorije dijele duboko ukorijenjene značajke koje određuju njihov identitet (Haslam, Whelan, 2008; Phillips, 2010), a esencijalistička uvjerenja nadalje se reflektiraju na kognitivne procese kojima se opravdavaju i racionaliziraju postojeći društveni sistemi (Verkuyten, 2003). U kontekstu očinstva moguće je pomoću esencijalističkih stavova racionalizirati ulogu muškarca, odnosno oca kao skrbnika ili hranitelja obitelji (Rane, McBride, 2000). Osobe s čvrstim esencijalističkim uvjerenjima također su sklonije stereotipiziranju i stvaranju predrasuda u odnosu s drugima; to su osnovni procesi esencijalističkih uvjerenja (Keller, 2005). Glavno esencijalističko obilježje očeva kao

skupine jest neposjedovanje instinkta za roditeljstvo (Silverstein, Auerbach, 1999). Dakle, ako se očeve gleda kao *očeve*, a ne kao *roditelje*, oni postaju podložni stereotipiziranju i predrasudama, odnosno društvenim očekivanjima i pretpostavkama o njihovim ulogama. Ovako opisanu esencijalističku paradigmu podržava i neokonzervativna perspektiva prema kojoj se biološke reproduktivne razlike također poistovjećuje s esencijalnim razlikama u roditeljskome ponašanju, čime se implicira odvojenost uloga muškaraca i žena, odnosno očeva i majki (Silverstein, Auerbach, 1999). Objašnjenje razlika u količini očeve i majčine uključenosti oko odgoja djeteta kao posljedice biologijskih razlika muškaraca i žena ponekad polazi i od usporedbe majčinskog i očinskog ponašanja u životinjskim vrstama; u više od 90 % životinjskih vrsta očevi se ni u kojem obliku ne bave potomstvom (Berdica, 2013). Drugim riječima, ako se rodne (ovdje roditeljske) uloge prihvati kao prirodne, male su šanse da će pojedinac razmatrati mogućnosti izvan onih koje smatra da mu pripadaju, a upravo to je kritična komponenta razvoja identiteta (Marcia, 1966). Identitet oca (i majke) može se shvatiti kao recipročnost odnosa muškaraca, žena, djece i ostalih u odgoj uključenih strana (Marsiglio i sur., 2000), a ako se isti prihvati kao rodno uvjetovan, ne treba iznenaditi činjenica da se majčinstvo nerijetko smatralo, i još uvijek se smatra, važnim dijelom ženina identiteta, a očinstvo „poželjnom, ali ne i nužnom muškarčevom ulogom“ (Čudina Obradović, Obradović, 2006, 258). Doživljaj roditeljske kompetencije kao prediktor uključenja u odgoj može se oprimjeriti rezultatima istraživanja u kojemu je 209 parova s djecom u dobi od 6 do 36 mjeseci ispunjavalo upitnike, a čije su analize otkrile kako esencijalistički stavovi, odnosno percepcije roditelja (i očeva i majki) o ulozi oca pridonose razini očinske uključenosti (Gaunt, 2006), što je potvrdilo i istraživanje na uzorku roditelja s djecom u dobi od tri do pet mjeseci (Beitel, Parke, 1998).

Esencijalistička uvjerenja prenose se uglavnom tradicionalnom rodnom socijalizacijom; razlike u spolovima na djecu se odražavaju putem adaptacije na za spol specifično ponašanje, a o tome kako se trebaju osjećati i ponašati djeca otkrivaju gledanjem članova istog spola i interakcijama s onima u neposrednoj blizini (primjerice rodbina i roditelji) (Bjorklund i sur., 2002). Vrijednosti koje cijene roditelji, ali i vrijednosti nastale u određenoj okolini i društvu nerijetko se prenose na djecu u obliku izgrađivanja društvenih, moralnih i kulturnih vrijednosti te izgradnji određenih obrazaca ponašanja, na što spol djeteta i roditelja ima velik utjecaj (Družinec, 2016). Djeca još u ranoj dobi mogu postati osjetljiva na mišljenja drugih o sebi, odnosno svjesna činjenice da njihova ponašanja utječu na sliku koju stvaraju o sebi kod

drugih (Fehr i sur., 2008). Zbog toga je uloga roditelja u psihološkom razvoju djece vrlo važna jer ona u skladu s genetski utemeljenim dispozicijama traže okolinu konzistentnu s genotipom (Bjorklund i sur., 2020); općenito, mišljenja i ponašanja biološki posredovana procesima u mozgu susreću se s okruženjem kojeg pojedinac doživljava (Shenan, Kaestle, 2009). Primjeri za opisano su poticanje stereotipnih aktivnosti djece (sport, matematika) od strane roditelja (Eccles i sur., 1990) te suptilne razlike u obliku više razgovora i riječi podrške upućenih djevojčicama, što posljedično može indirektno utjecati na razvoj stereotipnih ponašanja - asertivnost kod dječaka i verbalne vještine kod djevojčica (Brooks, 2011).

Ako se dječake socijalizacijom priprema za neovisnost, a djevojčice za blisku komunikaciju s drugima (Christensen, Heavey, 1990), takav mehanizam rodne socijalizacije utječe i na pripremu za roditeljsku ulogu. Prema socijalnoj teoriji, muškarci kasnije imaju manje prilika za socijalizaciju očinske uloge te pokazuju višu razinu anksioznosti po pitanju iskazivanja emocija i intimnosti (Adamović, 2014). S druge strane, ženama je pruženo više prilika za učenje o ulozi majke (Brayfield, 1995) te one istovremeno pokazuju višu razinu empatije i ovisnosti o drugima (Adamović, 2014). S višom razinom empatije i ovisnosti o drugima može se povezati i veća sklonost majki dodirivanju djece, vokalizaciji, iskazivanju naklonosti i držanju djece nego što je slučaj s očevima, bez obzira na njihovu relativnu uključenost u brigu o djeci (Lamb i sur., 1982). Diskutabilnost ovakvoga konstruiranja roditeljskih uloga potvrđuju i rezultati istraživanja provedenog na uzorku kanadskih majki, koji su pokazali posljedice intenzivnog majčinstva u obliku stresa, iscrpljenosti, anksioznosti i osjećaja krivnje (Wall, 2010). Može se zaključiti kako su ovakvi rezultati potentni za propitivanje majčinstva kao ženama urođene vještine za koju, već samim time što su žene, imaju urođene dispozicije za lako obavljanje *majčinskih* zadataka.

Prikaz stanja u Hrvatskoj po pitanju esencijalističkoga pristupa odgojnoj ulozi oca dobro oslikava istraživanje provedeno 2019. godine kojim se htjelo dobiti uvid u razinu uključenosti očeva u odgoj djece u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Uzorak je činilo 156 roditelja i njihova djeca vrtićke dobi. Rezultati su pokazali da su očevi u neposrednu njegu djeteta uključeni od jednom dnevno do nekoliko puta tjedno (od čega najmanje kod kupanja djeteta). Zaključak istraživanja proizašao na temelju pretpostavke da se očevi uključeni u njegu djeteta uključuju i u ostale aktivnosti zadovoljenja fizioloških potreba djeteta jest da postotak očeva iz uzorka, koji se svakodnevno bave *majčini* aktivnostima, iznosi između 13% i 25% (Pahić, 2019).

Također, istraživanjem na uzorku od 261 roditelja djece predškolske dobi dokazano je kako se njegom djece i dalje dominantno bave majke, dok u domenu uloga oba roditelja ulaze igra, zabava i postavljanje obrazovnih temelja (Ivković i sur., 2014).

Dosadašnji teorijski dio može se zaključiti razmatranjem biopsihosocijalnoga kontekstualnog modela, koji je fleksibilniji te predlaže postojanje malih biološki povezanih rodni razlika u ponašanju prisutnima po rođenju, kao što su veće jezične vještine djevojčica te veća reaktivnost i energetska razina dječaka, a na te se razlike kasnije vrše socijalizacijski pritisci odraslih i vršnjaka kako bi ih se preusmjerilo u rodne razlike u izrazima osjećaja s obzirom na spol (Chaplin, 2014).

2.3. *Egalitarističko poimanje uloge oca*

Nedostaci esencijalističke paradigme navode na razmišljanje o mogućim smjerovima suvremenijega pristupa roditeljskim ulogama. Jedan od tih smjerova je rodni egalitarizam u javnoj ili privatnoj domeni (McDaniel, 2008). Egalitarizam unutar privatne domene može se promatrati kao strukturu društvenih odnosa u kojoj raspodjela rada oko kućanskih poslova te brige unutar obitelji nije rodno oblikovana (Brighouse i Wright, 2008). U kontekstu ovoga rada navedeno znači kako očevi i majke trebaju biti jednako odgovorni za svoju djecu (Pernar, 2010). Isto stoji i u čl.5 Zakona o ravnopravnosti spolova, u kojem se ravnopravnost roditelja opisuje kao jednaka razina prisutnosti muškaraca i žena u svim područjima privatnoga i javnog života te posjedovanje jednakih mogućnosti za ostvarivanje prava, kao i uživanje jednake koristi od ostvarenih rezultata. Ovome u prilog ide istraživanje kojim se pokazalo kako očevi uključeni u odgoj i brigu o djeci imaju stabilnije brakove, ne zbog gubitka uloženog uslijed eventualnog prekida, već zato što su žene zadovoljnije ako je muškarac intenzivno uključen u aktivnosti koje uključuju djecu (Kalmijn, 1999).

Takva egalitaristička distribucija moći predstavlja izazov dominantnoj kulturnoj ideologiji, zahtijevajući rekonstrukciju tradicionalnoga maskulinog identiteta (Silverstein, Auerbach, 1999). Tradicionalnu hegemonijsku maskulinitet Magaraggia (2012) i Maskalan (2016) objašnjavaju kao ograđivanje od osobnih emocija te kao prepreku izgrađivanju intimne veze s djetetom. Ograničenost emocionalne ekspresivnosti oca je oduvijek stavljala u drugi plan po pitanju odgoja, no, bez obzira na pasivnost i sekundarnu ulogu u odgoju djece, oca se u prošlosti smatralo nužnim kako bi se obitelj moglo imenovati *potpunom* i *normalnom* (Kušević, 2011). Opisano poimanje očinstva neproduktivno je jer djeca prema svojim

očevima mogu razviti duboku emocionalnu privrženost koja ne ovisi o sigurnosti koju dobivaju putem drugačijih oblika privrženosti razvijenih u odnosu s majkama (Burić, 2004). Na emocionalnu se ekspresivnost, dakle, treba gledati kao na zajedničko sredstvo oba roditelja u brizi za dijete, a ne samo kao privilegiju, odnosno sposobnost majke (Brajša, 1995). Iz feminističke perspektive, redefiniranje očinstva na način da se potiče bliskost i njegovanje u centar rodne socijalizacije stavlja povezanost i vezanost, što muževnost čini manje opresivnom, kako za žene tako i za muškarce (Silverstein, 1996).

Počeci dekonstrukcije tradicionalnoga maskulinog identiteta mogu se pronaći u razdoblju od 1970-ih naovamo. Do 1970-ih godina u istraživanjima su postojale veće rodne razlike jer su u uzorcima prevladavale obitelji s nezaposlenim majkama i zaposlenim očevima, a razina roditeljskog stresa, sukladno navedenome, bila je viša kod majki, dok se na oca gledalo isključivo kao na hranitelja obitelji i moralnu podršku majci (Marsiglio, 1991); istraživanja toga razdoblja pokazivala su uglavnom visoku razinu instrumentalne uloge oca te ekspresivne uloge majke (Twenge, 1971). No, 1970-ih godina dolazi do promjena u obiteljskim strukturama; dijete dolazi u središte obitelji, a uloga oca kao *glave obitelji* mijenja se u ulogu *oca djeteta*, čime očinstvo dobiva na važnosti, s obzirom na to da je u interesu djeteta (Hurstel, 2012). U tome razdoblju počinju se javljati istraživanja očeve odgojne uloge te aktivnosti koje očevi obavljaju s partnericom i djecom (Pahić, 2019), a u isto vrijeme aktivna je i faza tijekom koje je aktivno roditeljstvo isticano kao središnja komponenta očinske uloge te je ista prikazana kao mjerilo ocjenjivanja *dobrih očeva* (Lamb, 2000). Jačanje rodno simetričnih normi utjecalo je na veću stabilnost između partnera te se žene više nije moglo smatrati primarnim njegovateljicama; u industrijaliziranim kulturama muškarci i žene zarađuju podjednako te takve društvene promjene od heteroseksualnih muškaraca zahtijevaju propitivanje odnosa i moći koje su imali u tradicionalnim nuklearnim obiteljima, odnosno na kušnju stavlja ulogu oca kao zaštitnika obitelji (Esping-Andersen, 2014). Na navedeno je lako nadovezati rezultate dobivene istraživanjem provedenom s 20 obitelji u kojima zarađuju oba partnera te 20 obitelji u kojima zarađuje samo jedna osoba; očevi u obiteljima u kojima zarađuju oba partnera bili su značajno više uključeni u skrb o djeci (Crouter i sur., 1987). Navedeno se može povezati s činjenicom da se u suvremenom dobu smanjuje razlika između profesionalnoga i obiteljskog opterećenja ulogom (Barnett i sur., 1994). Također, dokazano je kako djeca iz obitelji u kojima otac ima dominantnu ulogu u odlučivanju pokazuju najviše neegalitaristički orijentiranog ponašanja, dok najniži stupanj društvenoga neegalitarizma

pokazuju djeca iz obitelji u kojima majka upravlja; ona iz obitelji u kojima otac i majka imaju podjednak stupanj moći nalaze se između prve dvije opcije (Sidanius, Peña, 2003). Unatoč podjednakoj razini stresa koju doživljavaju očevi i majke (Deater-Deckard, Scarr, 1996), razlike u pojedinačnim stresorima i dalje govore o tradicionalnom poimanju roditeljskih uloga (Smojver-Ažić, 2010). Tako su u obiteljima s više djece šanse da otac bude ravnopravno uključen u brigu o najmlađem djetetu najveće u slučaju različitih poslovnih rasporeda oca i majke, odnosno (ne)dostupnosti majke (Brayfield, 1995). Vidljivo je kako istraživanja i u novije vrijeme potvrđuju razlike u vremenu očeva i majčina bavljenja djecom, no neka ipak ukazuju na postupno povećanje očeve uključenosti, osobito u dvoroditeljskim obiteljima s novim naraštajima očevima koji vikendom djeci posvećuju više vremena nego majke (Berdica, 2013).

Iz dosadašnjega teorijskog dijela moguće je zaključiti kako je očinski identitet poželjno stjecati i razvijati aktivnim uključivanjem u aktivnosti koje obavlja i majka jer se tako razvijaju znanja i vještine kvalitetnoga roditeljavanja, što u konačnici dovodi do samopouzdanosti oca i doživljava osobne roditeljske kompetencije (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Takvo aktivno roditeljstvo potrebno je prakticirati već od rođenja djeteta, čemu u prilog idu rezultati istraživanja koja su potvrdila pozitivne posljedice po očinski identitet i kompetencije tijekom njihova uključivanja u najranijoj dobi djeteta. Tako je Greenberg (1974, prema Burić, 2004) otkrio kako su očevi koji su prethodno bili prisutni na porodu točnije opisivali temperament i raspoloženja svoje djece te davali bogatije opise njihovih osobnosti u dobi od tri do šest mjeseci. Parke i Sawin (1975, prema Burić, 2004) dokazali su pak kako očevi svoju djecu hrane jednako učinkovito kao i majke te da se pravovremeno prilagođavaju pojedinim raspoloženjima i osjetljivostima djece, što se događalo neovisno o prethodnim (ne)iskustvima očeva s djecom. Iz opisanih su rezultata istraživanja vidljive prednosti i potreba za aktivnim očinstvom od najranije dobi djeteta.

S obzirom na opisanu važnost uključenosti oca u odgoj djece od njihove najranije dobi, kao jedan od pokazatelja rasta egalitarističkoga poimanja roditeljstva može se promatrati i rastući broj muškaraca koji koriste roditeljski dopust namijenjen očevima (Pernar, 2010). I u ovome kontekstu otvara se prostor za dekonstrukciju tradicionalnih ideala roditeljstva te osvještavanje uloge očinskoga dopusta kao doprinosa većoj emocionalnoj i praktičnoj uključenosti oca u brigu o djetetu (Dobrotić, Varga, 2018). Istraživanja provedena u Hrvatskoj

pokazala su da 80 % muškaraca i žena misli kako bi muškarci trebali imati mogućnost korištenja roditeljskog dopusta (Bijelić, 2011). Drugim istraživanjem provedenim na reprezentativnom uzorku od 1000 osoba pokazalo se kako je 24 % sudionika iskazalo stavove o potrebi ravnopravne uporabe dopusta (Jugović, 2016). Usporedbe radi, istraživanje u Švedskoj provedeno putem statističkih podataka o parovima u kojima oboje zarađuju pokazalo je da očevi uzimaju skraćeni dopust ukoliko smatraju da bi zbog istoga mogli snositi posljedice u poslovnom okruženju, a na uzimanje i trajanje dopusta utječu i stavovi drugih muškaraca u istome radnom okruženju, dok je majčin radni status bio manje utjecajan faktor (Bygren, Duvander, 2006).

Opisana aktivna uključenost oca u odgoj djece može se promatrati i pomoću pojma androgynosti. Androgine pojedince na općenitoj razini Greeve Spees i Zimmerman (2003) definiraju kao pojedince za koje se smatra da posjeduju širok spektar kako femininih tako i maskulinih osobina i vještina. Bem (1974) maskulinitet i femininitet objašnjava kao dvije nezavisne dimenzije, što mogućim čini karakteriziranje pojedinaca ne kao samo maskulinih ili samo femininih, već je moguće i posjedovanje karakteristika iz obje dimenzije. Posve maskuline ili posve feminine osobe posjeduju oko 50 % ljudi, dok je androginih osoba 35 % (Carothers, Reis, 2004). U kontekstu očinstva, pojam androginoga oca Magaraggia (2012) objašnjava kao oca koji je aktivni sudionik u svakodnevnoj brizi za dijete te ima razvijenu višu razinu ekspresivnosti i intimnosti te veću ulogu u socijalizaciji djece, čime se zamućuju granice majčinstva i očinstva, što navodi na zaključak kako androginitet pridonosi razvoju roditeljske kompetentnosti i fleksibilnosti. Očevi klasificirani kao androgini više su uključeni u svakodnevne aktivnosti skrbi o djeci od onih koji su klasificirani kao maskulini, a androgini muškarci u praksi njege djece više nalikuju androginim ženama nego maskulinim muškarcima te su nekonvencionalniji i autonomniji u osobnom životu (Baumrind, 1982). No, očevi klasificirani kao maskulini, a koji su u braku sa majkama koje su androgine ili maskuline, više su uključeni u brigu i odgoj djece u odnosu na maskuline očeve u braku s femininim ženama (Russell, Russell, 1987). Egalitarizam i androginitet mogu se, dakle, promatrati kao dva bliska koncepta koje je potrebno više pretvarati u praktične roditeljske postupke kako bi očevi svoju očinsku ulogu mogli doživjeti kao *iskustvo osobnog rasta* (Abbell, Schwartz, 1999).

Zaključno, nekoliko je razloga zašto se egalitarističko poimanje roditeljstva može smatrati pedagoški produktivnijim pogledom na roditeljstvo. Iz perspektive roditelja, takav pristup

dovodi do dekonstrukcije opresivnih odnosa između muškaraca i žena te većeg osjećaja zajedništva (Deutsch, 2001) i pravednosti (Bartolac, Kamenov, 2013) među njima. Iz perspektive djeteta, egalitarističkim pristupom roditeljskim ulogama u fokus odgoja dolazi interes djeteta (Hurstel, 2012); odgojni postupci usmjeravaju se prema cjelokupnom razvoju djeteta, a nisu oblikovani prema rodno očekivanim ponašanjima od očeva i majki. Navedeno je važno jer pedagoški pristup odgoju djeteta smatra aktivnim i kompetentnim društvenim sudionikom koji uči putem reakcija odraslih na njegova ponašanja (Bašić, 2011). Te reakcije odraslih na ponašanja djeteta u kontekstu ovoga rada odnose se na poticanje razvoja (ne)egalitarističkih vrijednosti kod djece, odnosno na razvoj mišljenja o roditeljskim ulogama. Stoga se može zaključiti kako egalitaristički odgoj današnjih roditelja stvara temelje za društvo budućnosti lišeno porobljujuće i usko definiranih rodni uloga (Kušević, 2020).

3. Medijsko konstruiranje roditeljskih uloga

Na početku valja naglasiti kako se u radu pod pojmom medija podrazumijevaju „sustavi javnoga informiranja koji služe za diseminaciju vijesti u svrhu informiranja, educiranja i zabave najširih slojeva društva“ (Jurčić, 2017, 127). Diseminacijom vijesti vezanih za roditeljske uloge potiče se socijalno konstruiranje društvenih poimanja obitelji i roditeljskih uloga (Hammond, 2005). Drugim riječima, socijalni konstruktivizam se u kontekstu roditeljskih uloga može promatrati putem društvenih poimanja obitelji i njezinih članova (Kušević, 2011). Takvo rodno konstruiranje očekivanja od roditelja (Hammond, 2005) može rezultirati upravljanjem obiteljskom dinamikom, a opisano dobiva na važnosti i kada se u obzir uzme da su mediji roditeljima važan kanal učenja o roditeljstvu (Assarson, Aarsand, 2011).

Prostor za medijsko konstruiranje roditeljskih uloga otvara se na temelju široke upotrebe istih od strane roditelja; dok su tradicionalni izvori savjetovanja bili obitelj, prijatelji i knjige (Hammond, 2005), za suvremeno komuniciranje putem medijskih resursa roditelji se odlučuju zbog sve slabije podrške od strane obitelji, prijatelja i rodbine (Plantin, Daneback, 2009). Usto, roditelji pisane izvore sve više nadopunjavaju pa i zamjenjuju mrežnim materijalima zbog njihove praktičnosti i široke dostupnosti, uz što se kao važan čimbenik spominje i anonimnost korisnika (Plantin, Daneback, 2009; Duncan, Steimle, 2004, prema Cameron, 2013). Navedeno je konkretno potvrđeno i za očeve; Lupton i suradnici (2016) ističu kako se muškarci okreću medijima s ciljem pronalaska podrške i savjeta, pogotovo od strane drugih

očeva. Učenje o roditeljskoj ulozi pokazalo se kao razlog korištenja medija od strane očeva i u istraživanju tijekom kojega je intervjuirano 37 očeva (Ammari, Schoenebeck, 2015). Dakle, mnogi roditelji žele razvijati svoje kompetencije te traže informacije, konkretne vještine i podršku kako bi napredovali u ulozi roditelja (Krafchick i sur., 2005). Iako je iz navedenih rezultata istraživanja vidljivo kako interes očeva za korištenjem internetskih izvora o roditeljstvu postoji, neka istraživanja pokazala su kako navedene izvore informacija i dalje dominantno koriste majke (primjerice Radey, Randolph, 2009). Također, u australskom je kontekstu provedeno istraživanje na uzorku od 207 očeva i 297 majki kojim se htjelo provjeriti postoje li razlike između očeva i majki po pitanju korištenja internetskih izvora za prikupljanje informacija o zdravlju djece te hranjenju i igranju s djecom; rezultati su pokazali kako 42.4 % očeva koristi navedene izvore za prikupljanje informacija o zdravlju djece, dok to čini 77.1 % majki; 17.5 % očeva služi se informacijama s internetskih izvora o hranjenju djece, dok isto čini 46.3 % majki, a do informacija o igranju s djecom putem internetskih izvora dolazi 17.5 % očeva te 42.1 % majki (Laws i sur., 2019). U Švedskoj je pak provedeno istraživanje na uzorku roditelja korisnika najveće švedske internetske stranice namijenjene roditeljima; uzorak je činilo 2221 roditelja, od čega su čak 95 % bile majke; kao jedan od zaključaka ovoga istraživanja istaknuta je rodna pristranost u ovome mediju (Sarkadi, Bremberg, 2005).

S obzirom na navedene razloge korištenja medija od strane očeva (roditelja općenito), važno je istaknuti kako se u suvremenome dobu mediji opširno bave tematikom odgoja djece, no malo je pažnje posvećeno konstruiranju roditeljskih uloga tim putem. Dokazano je kako je tema očinstva u suvremenim medijima nerijetko zanemarena, a rodne poruke odnose se uglavnom na majke; ovi rezultati dobiveni su analizom odabranih američkih internetskih stranica koje se bave tematikom roditeljstva (Cameron, 2013). Navedeno potvrđuju i rezultati ispunjenih upitnika o upotrebi društvenih medija od strane 721 majke; rezultati su pokazali kako očekivanja predstavljena putem medija utječu na roditeljske ishode, ponajviše u obliku preopterećenja roditeljske uloge, nižih razina roditeljske kompetencije te više razine depresije majki (Coyne i sur., 2017). Sve zastupljeniji oblik medija su i aplikacije koje se bave tematikom roditeljstva; kritičkom analizom diskursa aplikacija posvećenih tematici roditeljstva došlo se do rezultata u obliku dvojakoga prikaza očinstva u istima; s jedne strane nalazi se prikaz informiranoga oca koji partnerici pruža podršku, dok je s druge strane

trivijalan prikaz očeva kao onih kojima je potreban humor i ohrabrenje kao temelji uključenosti u odgoj (Thomas i sur., 2017).

Iako je za pretpostaviti da bi u skorijoj budućnosti više pažnje moglo biti posvećeno modernim medijima, još uvijek se najveći broj istraživanja ovoga tipa odnosi na tiskane medije. Literatura namijenjena informiranju roditelja kao izvor znanja o roditeljskoj brizi u prošlosti je uglavnom bila namijenjena ženama; važnost majke isticana je do razine da su svi drugi odnosi djece s odraslima ostali neprimijećeni i inferiorni. Većina takvih priručnika dobra je ilustracija nekadašnjeg gledanja očeve uloge u odgoju djece, dok se odgoj još smatrao isključivom dužnosti majke (Cvrtnjak, Miljević-Riđički, 2015). Već je ovdje vidljiva sličnost između internetskih i tiskanih medija po pitanju konstruiranja roditeljskih uloga; ukratko, majke se smatra primarnim roditeljem, što potvrđuju i rezultati sljedećih istraživanja, uglavnom provedenih u američkom kontekstu, dijakronijski prikazanih kako bi se moglo pratiti eventualne promjene u pristupu roditeljskim ulogama. Greeve Spees i Zimmerman 2000. godine analizirali su 63 članka iz tri najprodavanija časopisa za roditelje. Rezultati analize pokazali su kako su časopisi pisani primarno za majke. U skladu s esencijalističkim postavkama roditeljstva su i rezultati analize 12 najprodavanijih američkih časopisa (uzorak se sastojao od 7 najprodavanijih časopisa za roditelje, 2 muškarcima i 3 ženama namijenjena časopisa, kojom se pokazalo kako su prikazi očeva i dalje u skladu s tradicionalnim muškarčevim ulogama - igrom i sportom (Francis-Connolly, 2003). Isto istraživanje bavilo se slikovnim prikazima roditelja; na 69 % slikovnih prikaza bile su majke, dok su očevi zauzeli 27 % istih (ostalih 3 % činili su djedovi i bake). Krafchick i suradnici (2005) analizirali su pak šest najbolje prodavanih knjiga namijenjenih roditeljima. Tim istraživanjem pokazalo se da je 82 % knjiga sadržavalo implicitne rodno stereotipne poruke. Nadalje, analizom sadržaja 575 časopisa za roditelje iz razdoblja od 1926. do 2006. godine, a u kojima se govorilo o očinstvu, došlo se do sljedećih rezultata: pola članaka isticalo je benefite očinske uključenosti za muškarce, s pomakom od užitka do ispunjenosti ulogom; 58 % članaka definiralo je benefite za djecu koji su korelirali s očinskim sudjelovanjem u odgoju. Schmitz (2016) je također analizirala američke časopise za roditelje (njih 50) te došla do rezultata da prikazi očeva većinski pripadaju u domenu hegemonijske maskuliniteta, a muškarci su nerijetko izloženi nejasnim situacijama u kojima se moraju boriti za roditeljsku legitimnost. No zanimljivo je da je došlo do pada zastupljenosti po pitanju nužnosti (instrumentalne) očeve uloge - u

časopisima iz 1920-ih zastupljenost takvih stavova bila je 79 %, dok je u 2000-ima pala na 30 % (Milkie, Denny, 2014).

U hrvatskom je kontekstu vidljiv nedostatak bavljenja ovom tematikom, no može se istaknuti istraživanje koje su provele Pahić i Miljević-Riđički (2014), s ciljem ispitivanja (ne)postojanja promjena načina prikazivanja majki i očeva u proteklih 20 godina u hrvatskome tisku. Rezultati su pokazali da se očeve 2011. godine spominjalo češće nego prije 20 godina, no u svim analiziranim publikacijama i dalje su češće spominjane majke. Također, rezultati analize devet vodećih dnevnih novina s područja Hrvatske (*Jutarnji List*, *Večernji List*, *Slobodna Dalmacija*), Bosne i Hercegovine (*Dnevni avaz*, *Oslobođenje*, *Glas Srpske*) i Srbije (*Politika*, *Večernje novosti*, *Blic*) doveli su do zaključka kako su muškarci identificirani i vrjednovani kao autonomniji od žena, za koje je teško izbjeći identifikaciju s obitelji; pokazalo se kako u navedenim dnevnim novinama postoji tendencija da se žene smješta u kontekst obiteljskih odnosa, čak i kada je glavna tema članka profesija žene (Isanović, 2006). Iako se ovo istraživanje bavilo analizom konstrukcija muških i ženskih uloga, a ne samim roditeljstvom, dominantno povezivanje žena s obiteljskim kontekstom navodi na zaključak kako u pozadini toga stoje tradicionalna kulturno uvjetovana uvjerenja o roditeljskim ulogama. Iz opisanih rezultata istraživanja vidljivo je kako u domaćem kontekstu postoje određeni pomaci prema egalitarističkom konstruiranju roditeljskih uloga, no poistovjećivanje roditeljstva s majčinstvom i dalje je ukorijenjeno u društvenoj svijesti.

4. Empirijsko istraživanje

4.1. Određenje problema istraživanja

Brojna su strana istraživanja (Ammari, Schoenebeck, 2015; Krafchick i sur., 2015; Laws i sur., 2019; Lupton i sur., 2016; Plantin, Danebeck, 2009; Radey, Randolph, 2009; Sarkadi, Bremberg, 2005) analizirala načine na koje roditelji koriste literaturu namijenjenu njihovu pedagoškom obrazovanju. Pritom u istraživanjima dominiraju analize časopisa, a rezultati u većini slučajeva pokazuju još uvijek postojeće rodno uvjetovano shvaćanje odgoja i roditeljskih uloga (Francis-Connolly, 2005; Greeve Spees, Zimmerman, 2003; Krafchick i sur., 2005; Pahić, Miljević-Riđički, 2014; Schmitz, 2016). Kao temeljni razlozi zbog kojih se roditelji služe različitim medijima u potrazi za informacijama i savjetima o roditeljstvu ističu se široka i jednostavna dostupnost i anonimnost (Ammari, Schoenebeck, 2015; Cameron,

2013; Lupton i sur., 2016; Plantin, Danebeck, 2009). No većinu populacije koja se koristi medijima (dominantno internetskim izvorima) čine majke (Laws i sur., 2019; Radey, Randolph, 2009; Sarkadi, Bremberg, 2005).

U domaćem kontekstu može se uočiti manjak bavljenja istraživača načinima na koje mediji portretiraju, a time ujedno i konstruiraju roditeljske uloge. Zbog toga je problem ovoga istraživanja: *konstruiraju li odabrani portali namijenjeni roditeljima ulogu oca na dominantno egalitaristički ili neegalitaristički način?* Terminologija *konstruiranja uloge oca* odabrana je zbog ranije opisanih društvenih utjecaja na poimanja roditeljskih uloga; konstruiranje roditeljskih uloga odvija se putem prezentiranja očekivanja i pretpostavki o ulogama pojedinog roditelja. Očekivanja i pretpostavke o roditeljskim ulogama dio su društveno konstruirane stvarnosti o kojoj pišu Berger i Luckmann (1992); navedeni autori objašnjavaju kako društvena shvaćanja stvarnosti konstruiraju društvene uloge putem koncepata pomoću kojih društveni sustav dodjeljuje uloge svojim članovima; interakcije članova društva, tijekom kojih članovi ne izlaze iz svojih uloga, dovode do institucionalizacije tih interakcija. U kontekstu ovoga rada navedeno znači da se u konstrukcijama uloge oca reflektiraju u društvo ugrađena poimanja iste. Nadalje, u radu se pod neegalitarističkim konstruiranjem uloge oca podrazumijeva rodna uvjetovanost roditeljskih uloga, dok se pod egalitarističkim konstruiranjem uloge oca u ovome radu podrazumijeva rodna neutralnost pri konstruiranju uloga oca i majke, sve na načine detaljno opisane u teorijskome okviru. Umjesto istraživačkih pitanja na koja bi se tražili odgovori, iz opisanoga problema istraživanja izdvojeni su elementi konstrukcije uloge oca (*Tablica 1*), kojima se vodio proces analize tekstova objavljenih na portalima. Za svaki element definirani su mogući egalitaristički i neegalitaristički smjerovi poimanja istih.

Tablica 1: Temeljni elementi analize portala namijenjenih roditeljima

Element konstrukcije uloge oca	Egalitarističko konstruiranje uloge oca	Neegalitarističko konstruiranje uloge oca
Rodno (ne)stereotipizirana konstrukcija uloge oca	konstrukcija uloge oca u okvirima izostanka rodno uvjetovane raspodjele roditeljskih uloga	konstrukcija uloge oca u okvirima rodno uvjetovane raspodjele roditeljskih uloga
	priznavanje jednakosti	razdvajanje majčinih i

Dispozicije muškaraca i žena za roditeljske uloge	dispozicija oba roditelja za roditeljsku ulogu; rodna neutralnost dispozicija za roditeljstvo	očevih dispozicija za roditeljstvo; superiornost majčinih dispozicija u odnosu na očeve
Adresiranje uloga oca i majke	rodna neutralnost u načinima oblikovanja članaka; zajedničko adresiranje roditelja	odvajanje roditeljskih uloga obraćanjem isključivo jednome roditelju (odvojeno adresiranje roditelja)

4.2. Postupci analize podataka

Analizi portala namijenjenih roditeljima pristupilo se pomoću induktivne tematske analize, koju Braun i Clarke opisuju kao „metodu za identificiranje, analiziranje i izvještavanje o uzorcima (temama) unutar podataka“ (Braun, Clarke, 2006, 6). Jedini cjelovit korak dodan tako opisanome postupku analize, preuzet od drugoga autora, jest Bengtssonov (2016) korak distanciranja. Ukratko, prvi korak analize bio je upoznavanje s podacima, što se odnosi na zapisivanje bilježaka tijekom iščitavanja materijala. Zatim je uslijedilo generiranje inicijalnih kodova te grupiranje definiranih kodova, a sljedeći korak bio je distanciranje sa svrhom izbjegavanja nepotpune analize podataka. Nakon napuštanja nerelevantnih podataka uslijedilo je traženje tema na način da su unutar skupova podataka identificirana značenja te su oblikovane inicijalne teme. Pregledavanje tema rezultiralo je promjenama u obliku njihova preimenovanja te smanjivanjem ukupnoga broja tema. Popis tema zajedno s generiranim kodovima za svaku temu nalazi se u Prilogu 2. Zaključno, svaki članak bit će smješten u dominantno esencijalističku ili dominantno egalitarističku paradigmu, a veći broj članaka u jednoj od navedene dvije navedene kategorije eksplicirat će dominantnu paradigmu, čime će se doći do odgovora na istraživački problem.

4.3. Uzorak (korpus dokumentacije)

Proučavanjem popisa hrvatskih portala (www.hrportali.com, www.klik.hr), izdvojeni su oni namijenjeni roditeljima (po kriteriju naziva portala koji su u sebi sadržavali formulaciju *portal za roditelje* ili se odnosili na obitelj, očeve i/ili majke). Nakon ispisivanja naziva svih portala namijenjenih roditeljima, korišten je online algoritam PageRank kako bi se dobili podatci o relevantnosti portala. „ (...) PageRank algoritam relevantnost web stranica određuje na

temelju relevantnosti web stranica koje imaju linkove na promatranu stranicu“ (Horvat, Mandar, 2017, 52). Što je ocjena bliža najvećoj ocjeni (10), web stranicu smatra se relevantnijom. Rangiranje je provedeno 25.5.2020. godine. Dobiveni rezultati doveli su do sljedeća četiri portala s najvišim ocjenama:

- missMAMA (6/10)
- Klinfo.hr (6/10)
- Roda.hr (4/10)
- Roditelji.hr (4/10)

Nakon navedenih uslijedila su četiri portala s ocjenom 3/10; ova četiri portala izostavljena su iz uzorka jer bi isti postao prevelik kada bi se sastojao od ukupno osam portala, čime bi se riskirala smanjena kvaliteta analize. Ono što se pokazalo diskutabilnim jest svojstvo algoritma PageRank da relevantnost određuje prema široj domeni portala, ako ona postoji, a ne prema samome portalu. Primjerice, adresa portala Klinfo.hr jest www.Klinfo.rtl.hr, a PageRank u ovome slučaju analizira domenu rtl.hr. Isto tako, adresa portala missMAMA jest www.Miss7.24.sata.hr, a upisivanjem iste u navedeni algoritam dobiju se rezultati za portal 24sata. Ostala dva portala nemaju širih domena u nazivu te se njihovo rangiranje može smatrati ispravnim i relevantnim. S obzirom na opisanu poteškoću u rangiranju portala, kao dodatan kriterij odabran je broj pratitelja na društvenoj mreži Facebook (ovaj kriterij je odabran zbog milijunskog broja ljudi koji imaju pristup ovoj društvenoj mreži); proučavanjem broja pratitelja svih ranije izdvojenih portala, iste se moglo podijeliti u skupine iznad i ispod pedeset tisuća pratitelja. S obzirom da je broj portala s brojem pratitelja iznad pedeset tisuća bio dijelom podudaran s brojem najbolje ocijenjenih portala prema algoritmu PageRank, taj je kriterij (broj pratitelja iznad pedeset tisuća) definiran kao relevantan te je dodan pri konačnome odabiru portala namijenjenih roditeljima koji će ući u analizu. Portal missMAMA ima preko sto tisuća pratitelja; to je ujedno i portal namijenjen roditeljima s najviše pratitelja u Hrvatskoj. Portali Roda.hr i Roditelji.hr također imaju preko pedeset tisuća pratitelja, dok portal Klinfo.hr ima oko četrnaest tisuća pratitelja, zbog čega je uklonjen iz analize.

Analiza članaka odabranih portala odnosila se na članke objavljene u protekle tri godine (radi se o razdoblju od 25.5.2017. do 25.5.2020); brojnost članaka u tome razdoblju dovoljna je

(nekoliko tisuća) kako bi se dobili pouzdani podatci, a iz toga velikog korpusa izostavljeni su članci nerelevantni za temu rada, odnosno oni koji se ne odnose na sam proces roditeljstva, već na različite specifične teme, kao što su primjerice teme igračaka koje za djecu rane dobi mogu biti opasne, mogući problemi tijekom razvojnih promjena kod djece, tijekom trudnoće i slično. Nadalje, portali sadrže sljedeće rubrike:

- Roda.hr: Neplodnost, Trudnoća, Porod, Dojenje, Djeca, Roditeljstvo, Prava;
- Roditelji.hr: Vijesti, Želim bebu, Trudnoća, Beba, Jaslice, Vrtić, Škola, Obitelj, Lifestyle, Recepti, Ordinacija;
- missMAMA: Trudnoća, Beba, Vrtić, Školarci, Roditelji, Forum.

Analiza je obuhvatila članke koji se nalaze u rubrikama Roditeljstvo/ Obitelj/ Roditelji; navedene rubrike pokazale su se najrelevantnijima jer se dominantno bave samim procesom roditeljstva i ulogama roditelja te mogu pružiti dovoljno pouzdane podatke kako bi se odgovorilo na istraživački problem. Nakon prvotnoga pregleda rubrika Roditeljstvo, Obitelj i Roditelji iz analize su uklonjeni za temu nerelevantni članci, a nakon ponovnoga iščitavanja onih selektiranih te uklanjanjem još nekolicine iz prethodno navedenoga razloga, konačan broj članaka za analizu iznosio je 104. Svi nazivi analiziranih članaka numerirani su i kao takvi korišteni u izvještaju, a popis numeriranih članaka nalazi se u Prilogu 1.

5. Rezultati i rasprava

Tematskom analizom prema prethodno opisanim koracima definirane su četiri osnovne teme konstrukcije oca, a to su: uloga oca u službi reprodukcije nejednakosti roditeljskih uloga, roditeljevanje kao postupno razvijajuća vještina oca, roditeljstvo kao prirodna uloga muškarca te egalitarni poimanje uloga oca i majke. Nastavak analize donosi opise navedenih tema.

5.1. Uloga oca u službi reprodukcije nejednakosti roditeljskih uloga

Pod nazivom ove teme misli se na to kako unatoč mnogim egalitarnim signalima o kojima će se govoriti niže, portali roditeljske uloge nerijetko definiraju prema tradicionalnim, esencijalističkim vrijednostima. Navedeno dovodi do poticanja daljnjeg pristupa roditeljskim ulogama kao rodno uvjetovanim, odnosno do reprodukcije njihove nejednakosti; kao što je navedeno u T56, ženama se pripisuje „teret u majčinstvu, tako jednostavno i prirodno“, dok se za muškarce smatra kako im „nedostaje instinkt njegovanja“, zbog čega je „bolje da se drže

po strani jer će samo uprskati sve.“ Pogrešnost takvoga poimanja roditeljskih uloga u mnogim člancima nije prepoznata; štoviše, nerijetko se uloga oca reducira na igru s djetetom, dok se ulogu majke uzdiže iznad uloge oca (što je prepoznato i u T27) te joj se, uz obavljanje kućanskih poslova, primarno pripisuje uloga brige o djetetu:

T1: „ (...) ponašanje tijekom igre kao ključno u ulozi oca, jednako kao što se njegovateljstvo smatra ključnim u majčinstvu.“;

T17: „Često se nađete u ulozi opskrbljivača, poslužitelja, spremačice, kuharice, animatora, taksista i asistenta u učenju s kroničnim nedostatkom još kojeg para ruku.“¹;

T33 : “Često sve pada na leđa roditelja. Posebno mama.“;

T50: „Ali dok on gleda boks, vi slušate monitor za bebu.“

Iz ovih su primjera vidljivi tradicionalni stavovi po pitanju uloga roditelja te raspodjele roditeljskih odgovornosti, a iz T50 može se i iščitati konstruiranje uloge očeva na način da ih se predstavlja nezainteresiranima za roditeljsku ulogu, kao one koji se u tu ulogu ne uživljavaju te ju shvaćaju sporednom. Isto je i u T91, u kojem stoji kako su očevi skloni „ljenčarenju“ dok majka brine o djetetu. S ovakvim poistovjećivanjem roditeljstva s majčinstvom mogu se povezati primjeri u kojima se cjelokupna uloga oca svodi na omogućavanje slobodnog vremena majci, i to onda kada ona odluči da joj je ono potrebno i/ili kada majka naiđe na poteškoće u roditeljstvu:

T16: „Podsjetite oca da je i on na dužnosti.“;

T1: “S druge strane, ako majka nije sposobna dobro se brinuti za dijete (...), otac može ne samo uskočiti da više preuzme na sebe (...).“;

T87: „Pogotovo u prvoj godini, ali i drugoj, najviše što tata može učiniti za dijete je emocionalna i psihološka regulacija mame odnosno to da joj bude izvor podrške, sigurnosti, utjehe, rasterećenja od drugih problema kako bi se mogla što više posvetiti djetetu stabilna, sretna, prisutna i posvećena.“

---

¹ Tekst se obraća majkama.

Iako se posljednja dva citata može smatrati i egalitarističkim konstruiranjem, kada se te uloge definiraju kao jedine uloge oca, što je slučaj u navedenim člancima, tada se i dalje radi o esencijalističkoj paradigmi:

T47: „Tate, ima toliko načina kako možeš pomoći svojoj partnerici, smanji joj stres i iskoristi maksimum očinstva.“,

T47: „ (...) kada partneri podijele odgovornosti, majčinstvo i brak postaju puno manje stresni.“

Iz ova je dva navoda vidljivo i kako se majčinsku ulogu konstruira kao stresnu (što je slučaj i u T34 i T40). Ovako prikazan stres majčinstva može se povezati i s T77, u kojemu stoji kako majke „djeluju vođene emocijama“, dok su „tate tu da primjene logiku i umire ih“ što je još jedna esencijalistička postavka roditeljskih uloga. Iako se iz navedenih primjera može adresirati i već spomenuto iskorištavanje maksimuma očinstva kao egalitarističke postavke, naglasak u ovim tekstovima stavljen je na maksimum očinstva u kontekstu olakšavanja roditeljstva majci, koju se smatra primarnim roditeljem; majku se vidi kao roditelja koji može biti pod stresom, dok se oca opisuje kao indiferentnijeg po tom pitanju, u skladu s čime je i njegova prikazana uloga olakšavanja različitih situacija majci. Zbog toga su poruke članaka smještene u ovu temu.

Iz dosadašnjega je dijela ovoga poglavlja vidljivo kako se oca izuzima iz aspekta skrbi o djetetu. U skladu s time jest i u člancima prisutno reduciranje uloge oca na tradicionalnu ulogu postavljanja autoriteta, odnosno „jasnih i kategoričnih granica“ (T87), za što je preduvjet da je otac „stabilan, snažan i svoj“ (T87). U istome članku naglasak je stavljen na ulogu oca kao stabilnoga roditelja koji postavlja granice, dok se majci pripisuje stvaranje privrženoga odnosa s djecom. Također je moguće pronaći informaciju kako su majke sklone „strogoj kontroli“ (u tinejdžerskome razdoblju djece), iako se od oca „očekuje strogoća“ (T30). Ovakav pristup navodi na zaključak kako u očinstvu za emocije nema previše mjesta, a zanemareno je to da se ograđivanje od osobnih emocija reflektira na način da postaje prepreka izgrađivanju povezanosti s djetetom; vidljivo je kako se navedeni primjeri temelje na postavkama hegemonijske maskuliniteta o kojima pišu Magaraggia (2012) i Maskalan (2016). Dakle, otac predstavlja sigurnu okolinu u kojoj djecu poučava asertivnome ponašanju, uz pomoć discipliniranja, dok su majke prisutne kako bi djeci pružile toplinu (drugim riječima,

kao što je navedeno i u T44, radi se o nepisanim pravilima ponašanja koja su i dalje prisutna u društvu):

T37: „Iako su djeca tradicionalno privrženija majkama, jer u njihovoj prisutnosti osjećaju veću sigurnost i spremnije im se povjeravaju, očevi su ključni za kreiranje sigurne okoline za dijete, a nezamjenjiva je i njihova uloga u discipliniranju te poučavanju asertivnog ponašanja i zauzimanja za sebe (...)“;

T88: „Očevi ne pružaju samo utočište, poput majki, nego i zaštitu.“;

T37: „Otac bi trebao biti djeci prvi i najvažniji učitelj, poticati njihovu kreativnost, učiti ih kako koristiti slobodno vrijeme, igrati se s njima, učiti ih odgovornostima i vrijednostima kao pozitivan model ponašanja. U isto vrijeme, majke sa svojom toplinom služe prihvaćanju i manje pozitivnih aspekata djetetovog ponašanja.“

S obzirom na ovakvu paradigmu u kojoj se majku smatra primarnim roditeljem (u T100 opisano je iskustvo majki koje se osjećaju kao jedini roditelj zbog očeva nesudjelovanja te vlastitih uvjerenja, a T25 sadrži rezultate istraživanja u Njemačkoj koji su pokazali kako 51 % majki preuzme neki zadatak na sebe kako bi izbjegle raspravu sa suprugom) koji se bavi njegom i brigom o djetetu, ne iznenađuje ni stav da očevi ne prepoznaju uzroke djetetovih ponašanja:

T102: „Otac, s druge strane, neće uočiti razliku u drugačijim pogledima djeteta na istu stvar u različitim uvjetima, njemu će smijeh biti samo smijeh, zagrljaj kao i svaki drugi, a nered po kući za njega će biti čin divljeg, zločestog djeteta.“

Proučavanjem opisanih različitosti roditeljskih uloga, može se zaključiti kako bi se cjelokupnim odgojem djeteta trebala baviti majka, dok je otac tu zbog zabave i discipliniranja djece te, povremeno, omogućavanja slobodnoga vremena majci. Ova teza potvrđuje se i sljedećim citatom, a koji se bavi pitanjem odgoja:

T18: „Zbog tantruma nekog djeteta na blagajni u trgovini ili pak pristojnog „dobar dan“ trogodišnjaka u liftu zaključili ste da je djetetova majka (uključujući i dijete), fenomenalna ili pak fenomenalno loša?“

Izdvajanje majke kao odgovorne za djetetovo (ne)primjereno ponašanje u navedenom citatu nije obrazloženo. Ovaj članak pripada i među članke koji su u naslovima neutralni po pitanju spola roditelja, no u samome sadržaju adresiraju majke. Isto je i s T19, T20, T23, T32, T34, T39 te T51. Količina članaka koja adresira oba roditelja kako u naslovu tako i u cijelome tekstu gotovo je zanemariva (T21, T24, T28). Ovakvo, na prvi pogled možda neprimjetno, adresiranje majki potvrđuje činjenicu da je u hrvatskome kontekstu i dalje prisutna paradigma koja roditeljstvo poistovjećuje s majčinstvom. Ostali članci već u naslovu adresiraju ili oca ili majku pa se u skladu s time i u ostatku teksta odnose dominantno na jednoga roditelja.

Očevima se, nadalje, pripisuje sposobnost stavljanja izazova pred djecu te slobodnije komunikacije s njima (T22, T36, T68), kao i sklonosti aktivnoj igri i riskiranju s djecom (T59). Navedeno je diskutabilno ponovno zbog činjenice da se ove karakteristike ne spominju u kontekstu majčinstva, već isključivo pripadaju u domenu očinske prakse. S obzirom na to da navedene *očeve* uloge ne mogu doći do izražaja tijekom najranijega razvojnog razdoblja djeteta, zaključno se može izdvojiti T87 u kojemu je navedeno kako dijete tijekom prve dvije godine života razvija odnos isključivo s majkom:

T87: „U prvoj godini, a velikim dijelom i u drugoj, dijete je orijentirano prvenstveno na mamu u svom psihološkom i emocionalnom razvoju, a vrijeme očeva dolazi obično s trećom godinom.“

Pogrešnost stava koji uključuje odgađanje očeva uključenja u odgoj i brigu o djetetu može se potkrijepiti ranije opisanim rezultatima istraživanja kojim se potvrdilo kako prakticiranje aktivnoga roditeljstva već od rođenja djeteta donosi pozitivne posljedice u kontekstu razvoja očinskoga identiteta i roditeljskih kompetencija (Greenberg, 1974, prema Burić, 2004; Parke i Sawin, 1975, prema Burić, 2004).

Spolno stereotipiziranje prisutno je i po pitanju odnosa s djecom; poistovjećivanje s djetetom istoga spola te mogućnost očeva da nauče djecu, osobito sinove, nečemu što majka ne može navedeni su u člancima bez dodatnoga potkrjepljenja takvih stajališta:

T45: „Iako neki smatraju da majke imaju ključnu ulogu kad je u pitanju odgoj i život djeteta, postoje neke stvari koje samo tate mogu naučiti svoje mališane, posebno kad se radi o dječacima.“;

T99: „ (...) roditelji se osjećaju bliskijima s djecom koja su istog spola kao i oni i indirektno žive kroz svoju djecu.“

Primjer T45 na rubu je egalitarističke paradigme jer se na važnosti daje i očevoj ulozi, no kada se u obzir uzme da se istoj daje na važnosti u slučajevima kada majka nešto ne može ili ne zna napraviti kao otac te da se otac promatra kao model uloge spola za dječake, i dalje se ostaje u domeni esencijalističkih poimanja roditeljskih uloga. Također je u T46 spomenuto kako dječaci od očeva nasljeđuju smisao za humor, a iako ne postoje istraživanja (kako je navedeno u istome članku) koja to potvrđuju, mišljenja očeva dovoljna su (također prema ovome članku) kako bi se ova tvrdnja smatrala istinitom.

Nadalje, u mnogim je tekstovima uočeno kako se očevu ulogu prikazuje kao namijenjenu isključivo izgradnji specifičnih vještina djece. Ponajviše se ističu kognitivan razvoj i obrazovni uspjeh (T2, T9). U ovakvome konstruiranju uloge oca diskutabilno, odnosno neegalitarističko je to što se ove životne vještine i kompetencije ne spominju kao one na čiji razvoj i majka može imati značajan utjecaj, već su istaknute samo kod opisivanja uloge oca. Zbog navedenoga se ovakav pristup ulozi oca može povezati s idealiziranjem očeva kao modela za uspjeh u vanjskome svijetu, o čemu piše Pernar (2010), a esencijalistička uvjerenja poput ovih dovode do stereotipiziranja te stvaranja predrasuda o drugima (Keller, 2005).

5.2. Roditeljevanje kao postupno razvijajuća vještina oca

Kao što je vidljivo iz prethodno opisane teme, portali namijenjeni roditeljima i danas se nerijetko okreću esencijalističkim razumijevanjima temelja roditeljstva. No može se reći kako postoje prijelazni momenti prema suvremenim poimanjima uloge oca (i majke). Jedan od takvih momenata jest pristup ulozi oca kao vještini koja se postupno razvija i jača, a uči se iskustvom. O istome pišu Čudina-Obradović i Obradović (2006); prema navedenim autorima, očinski identitet potrebno je razvijati aktivnim uključivanjem u aktivnosti koje obavlja i majka; to dovodi do razvoja znanja i vještina te na kraju do više razine samopouzdanja oca po pitanju vlastite roditeljske uloge. Iskustvo kao temelj očinske uloge najviše je istaknuto u sljedećim člancima:

T5: „Oduprite se želji da dijete predate mami čim stvari postanu zahtjevne. Vrijeme nasamo s djetetom poboljšat će vaše roditeljske vještine i podići vam samopouzdanje.“;

T5: „Roditeljske vještine su djelomično stvar vježbe - postajete bolji što više iskustva skupite.“;

T60: „Najbolji način da se povežete sa svojim djetetom jest taj da provedete puno vremena s njim – da se zbližavate tijekom prvih dana nakon poroda, da spavate u njegovoj blizini, da budete spremni odgovoriti na njegov plač.“

Iz danih se primjera može iščitati kako očinstvo koje jača praksom tijekom toga procesa postupno gradi i odnos i povezanost s djetetom (kao komponenta koja najviše pridonosi razvoju povezanosti oca i djeteta najčešće se spominje razgovor (T5, T8, T45), a strpljenje je u T63 istaknuto kao temelj napretka oca u roditeljskoj ulozi), što zajedno pridonosi razvoju pouzdanosti oca po pitanju vlastite roditeljske uloge:

T81: „Važno je da je tata uključen u skrb djeteta od prvog dana, jer očevi koji su aktivno uključeni u skrb za dijete u prvim tjednima nakon rođenja, kasnije su snažnije povezani s djetetom i više uključeni u njihov svakodnevni život (...).“;

T9: „Aktivna uključenost u život djeteta pomoći će vam razviti povjerenje u vlastite socijalne i ostale vještine.“;

T9: „Svojom posvećenošću i aktivnim sudjelovanjem u životu djeteta, tata gradi čvrstu vezu s njim iz koje će i sam primati brigu i podršku. (...) Kad ste aktivno uključeni u život djeteta i gradite odnos snažne povezanosti, to je veza koja traje čitav život.“

Prema ovim citatima, preduvjet za postupno razvijanje uloge oca jest aktivno sudjelovanje od najranije djetetove dobi, a upravo je to onaj ranije istaknuti prijelazni moment prema egalitarističkome poimanju uloga roditelja. S ulogom oca u obliku aktivnoga sudjelovanja u odgoju i brizi o djetetu može se povezati i T29, u kojemu je opisano iskustvo oca koji je primjenom metode aktivnoga slušanja tijekom vremena razvio čvrstu povezanost s djetetom te bolje razumio njegove potrebe. Može se zaključiti kako se aktivno roditeljsko sudjelovanje provodi na više načina.

Informiranje je također predstavljeno kao sastavni dio postupnoga razvoja uloge oca, s ciljem razumijevanja različitih situacija u kojima se očevi nađu; traženje pomoći i podrške prema nekim je člancima sasvim očekivano pa i poželjno (T12, T71):

T67: *“Očevi se ne bi trebali osjećati kao da su „manje muški“ jer trebaju pomoć.“;*

T85: *„Ponekad je potrebno potražiti pomoć i podršku. I to je u redu! Sretno!“*

Iz navedenih se citata može zaključiti kako bi pedagoško obrazovanje trebalo biti sastavi dio uloge oca.

5.3. Roditeljstvo kao prirodna uloga muškarca

S obzirom na ranije opisan neegalitaristički prikaz uloge oca, iznenađujuće je koliko su sadržaji analiziranih portala ponekad kontradiktorni; iako nedovoljno zastupljena tema, očinstvo kao prirodna uloga muškarca ima dovoljno momenata kako bi se tu skupinu podataka izdvojilo od ostalih. Poimanje roditeljske uloge muškarca kao prirodne značajan je pomak u smjeru egalitarističkoga promatranja roditeljstva; u niže navedenim primjerima vidljivo je kako su briga, nježnost i roditeljski instinkti prepoznati kao dio uloge oca (ove su karakteristike tradicionalno bile vezane dominantno uz majke). Ova tema temelje ima u člancima koji naglasak stavljaju na biološke pretpostavke očinstva. Tako je u članku T6 istaknuto kako privrženost ocu dolazi prirodno:

T6: *„Sve se čini vjerojatnije kako priroda priprema muškarce da budu privrženi očevi.“*

Pod prirodnost uloge muškarca kao oca svrstana je i skrb za dijete te sudjelovanje u svim aktivnostima koje se u esencijalističkoj paradigmi smatraju dijelom majčine uloge:

T3: *„Međutim, u današnje doba očevi ipak više sudjeluju i u konkretnoj brizi – mijenjaju pelene, ustaju po noći, vode dijete k liječniku, odvoze i dovoze na aktivnosti i pomažu oko pisanja domaće zadaće.“*

Prema mnogim člancima, očevi mogu pružiti njegu djetetu; nježnost im je prirodna te se putem iste jača njihov odnos s djetetom:

T1: *„ (...) neki se očevi još nisu uživjeli u svoju ulogu važnog, njegujućeg uzora svoje djece.“;*

T4: *„Istraživanja pokazuju ne samo da su očevi sposobni za pružanje njege, već da djeca izravno profitiraju od roditeljskog doprinosa očeva.“;*

T6: „Muškarci imaju sposobnost biti i agresivni i brižni. Tradicionalan pogled na muškarce kao na pretežno agresivne jedinke, obezvrjeđuje i negira njihovu sposobnost osjećanja široke palete ljudskih emocija.“;

T64: „ (...) kad tate mijenjaju pelene, odijevaju i kupaju svoje bebe njihov odnos postaje jači.“

T95: „Nakon dolaska bebe kod muškaraca značajno pada razina testosterona, što im omogućava da budu nježniji i pažljiviji očevi.“

Citat iz T6 upućuje na temu androginosti kakvom ju opisuju Greeve Spees i Zimmerman (2003), koji ju definiraju kao posjedovanje širokoga spektra maskulinih i femininih osobina i vještina. Preciznije, s navedenim mogućim karakteristikama agresivnosti i brižnosti može se povezati ranije opisano objašnjenje androginoga oca koje nudi Magaraggia (2012); androgini otac ima razvijenu višu razinu ekspresivnosti i intimnosti, što nadalje dovodi do zamućivanja granica majčinstva i očinstva. Povezana s navedenim su iskustva očeva koji su rekli kako su nježnost, pažnja, ljubav i ljubaznost prema djetetu, odnosno strast prema očinstvu, sastavni dio njihove uloge (T53). Navedene karakteristike mogu se povezati s prikazima umirivanja i uspavljivanja (T35) djeteta kao očevim prirodnim ulogama; očevi su opisani jednako kompetentnima za umirivanje i uspavljivanje djeteta kao majke:

T11: „Ponekad imaju dojam da samo mama može umiriti dijete kad je ono uznemireno. No i tata može umiriti dijete (...)“;

T63: „Iako je beba provela devet mjeseci u maminom truhu i možda se čini da je mami lakše uspavati bebu, pogotovo dok doji, nije nemoguće da i tata preuzme svoju ulogu 'uspavljivača'.“;

T11: „Spavanje je lakše kad se dijete osjeća zaštićeno i voljeno – kao kad je u nosiljci. Dodajte k tome tatin miris i umirujući glas, zvuk njegova srca, prislan kontakt i dijete možete uspavati za čas.“

Iako umirivanje i uspavljivanje djeteta od strane oca ukazuju i na egalitarističke postavke roditeljstva, smješteni su u ovu temu jer su u navedenim člancima glavne teme nježnost i pažnja oca, a citati su primjeri praktičnih radnji kojima se navedene karakteristike mogu

manifestirati. Iz ovih je primjera također vidljivo kako je fizički kontakt oca i djeteta neizostavan u razvoju njihove međusobne povezanosti i bliskosti, što se potvrđuje i u T8:

T8: „Fizički kontakt omogućava trenutno povezivanje i njime naglašavate svoju prisutnost.“

Ovako opisani fizički kontakti oca i djeteta sa sobom povlače prisutnost emocionalne veze kao nadopunjujuće komponente; očeva emocionalna podrška opisana je kao pozitivan utjecaj na razvoj djeteta i njihova međusobnog odnosa:

T4: „Pod pojmom „odsutnost oca“ podrazumijeva se bilo koja situacija u kojoj je otac emotivno i psihički nepovezan s djecom (...)“;

T62: „Emocionalno uključeni tate imaju sretniju djecu.“;

T92: „Valja imati na umu da je zbog, još uvijek tradicionalnih vrijednosti u društvu, ponekim muškarcima izuzetno teško pokazati emocije (...)“;

T66: „To rano zblizavanje između tate i bebe učvršćuje njihovu emocionalnu vezu.“;

Iz ovih je navoda vidljivo kako je emocionalna ekspresivnost muškarcima (ne)prirodna u istoj mjeri kao i majkama; važno je istaknuti kako se emocionalna povezanost odnosi na očev odnos s djetetom neovisno o spolu djeteta; u slučaju tradicionalnoga pristupa ovome aspektu, odnosno razlika u ponašanju uvjetovanih spolom djeteta, o čemu je pisano u T54, postoji mogućnost zanemarivanja emotivnih potreba dječaka od strane očeva. Također, emocionalna povezanost s djetetom prikazana je i kao jedan od aspekata koji utječu na *aktiviranje* očevog instinkta za roditeljstvo:

T66: „I dok procesi tijekom trudnoće i porođaja pomažu mamama s razvijanjem majčinskog instinkta, kod tate se očinski instinkt aktivira interakcijom i emocionalnom povezanošću s bebom.“;

T85: „Neki očevi instinktivno se brže povežu s djecom, nekima je potrebno više vremena.“

Iz oba je citata vidljiv stav kako očevi posjeduju instinkte za roditeljstvo. Instinkte, odnosno dispozicije za roditeljstvo moguće je povezati s biološkim pretpostavkama za ovu ulogu, a koje su također prikazane kao postojeće za muškarce:

T55: „Neuroznanstvenik dr. Pilyoung Kim sa Sveučilišta Denver otkrio je kako muškarci nakon rođenja djeteta doživljavaju slične promjene u mozgu kao i majke. Dijelovi mozga odgovorni za povezanost, brigu, empatiju i sposobnost za prepoznavanje dječjih zahtjeva imali su više sive i bijele tvari već 12 do 16 tjedana nakon rođenja djeteta.“;

T86: “I očevo tijelo, a ne samo majčino, proizvodi hormone potrebne za razvijanje povezanosti, lojalnosti, odgovornosti, brižnosti i ljubavi prema djetetu.“

Dakle, dok je u mnogim tekstovima zabava i dalje poimana kao temeljna (pa i jedina) uloga oca, u nekima je prisutan suvremeniji pogled na očinstvo te se uz zabavu dodaju skrb i utjeha djeteta kao sastavni i prirodni dio uloge oca, čime se radi značajan pomak prema egalitarističkome poimanju roditeljskih uloga.

5.4. Egalitarističko poimanje uloga oca i majke

Do ovoga, posljednjeg prikaza, došlo se izdvojenim kodovima koji su upućivali na egalitarnu raspodjelu roditeljskih uloga. Najtransparentniji primjer za navedeno je sljedeći:

T26: “O bebi se treba stopostotno brinuti; to majka i otac rade.“

Iako sasvim jednostavan, ovaj je citat vrlo dobar primjer egalitarističkoga stajališta – briga o djetetu na kratak je i jasan način prikazana ulogom oba roditelja.

Više članaka šalje poruku kako je uloga suvremenoga oca ostvariti bliskost s djetetom; suvremeni otac treba biti pomoć i poticaj djetetu, a angažiranost i prisutnost potrebni su od najranije djetetove dobi:

T5: „Vašem ste djetetu važni!“;

T8: „Tate se ponekad ne snalaze najbolje u stvaranju prilika u kojima bi se mogli posvetiti djeci, ali je jako važno da se potrudite aktivno uključiti u život obitelji i biti prisutni u odrastanju djeteta od najranije dobi.“;

T85: “Kada se govori o načinima povezivanja očeva s djecom mogu se razlikovati kategorije njege i usvajanja rutine, utjeha te zabava kroz igru i druženje.“;

T97: „Na tržištu je već neko vrijeme proizvod koji je očarao novopečene roditelje, posebno očeve koji mogu uživati u bliskosti sa svojim novorođenččetom.“

Posvećenost djetetu te briga opisani su kao vrijedna vještina koja je više od čuvanja djece (koje je u esencijalističkoj paradigmi prikazano kao povremena uloga oca):

T57: „Ovo je najveća prilika koju si ikada imao da razviješ novu vrijednu vještinu: brigu o djeci.“

Ovaj se citat može povezati s drugom opisanom temom, očinstvom kao razvijajućom vještinom (isto je i s T72 u kojemu se spominje kako očevi uče različite „vještine“). No kontekst ovoga članka ide u prilog ovoj temi jer je naglasak na samoj brizi o djetetu. Dok je tema *očinstva kao razvijajuće vještine* temeljena na člancima koji naglašavaju sam proces razvoja roditeljskih vještina očeva, u ovome je članku naglasak stavljen na brigu o djetetu kao vješтини koja se smatra podrazumijevajućom za očeve, što ga u konačnici smješta u temu egalitarizma; kada se briga o djetetu predstavi kao podrazumijevajuća za očeve, lako je zaključiti kako u pozadini toga stoje egalitarni, rodno neutralni stavovi po pitanju raspodjele roditeljskih uloga. Također, neki su očevi i sami izjavili kako njihova uloga nije čuvanje djece, već jednaka razina posvećenosti djetetu kao što je ona majčina:

T64: „Ali, tate ne 'čuvaju' djecu, tate su tate.“

Nadalje, povezivanje s djetetom u više se tekstova povezuje s nošenjem, koje je čest primjer ravnopravnoga prikaza roditeljskih uloga u analiziranim člancima:

T10: „Noseći bebu privijenu uz vrat, otac ima blagu prednost nad majkom.“;

T11: „No, sve veći broj očeva pokazuje želju za nošenje djece od najranije dobi – sudjeluju u odabiru nosiljke i zdušno uče kako držati dijete uz sebe.“;

T60: „Nošenje djeteta vrlo je praktičan način da upoznate svoje dijete i izgradite povezanost s njim.“

U T11 vidljiv je i praktični pomak prema egalitarizmu u obliku sudjelovanja očeva u aktivnosti koja se tradicionalno pripisivala dominantno majkama.

Osim zbližavanja putem fizičkoga kontakta koji se ostvaruje nošenjem, u nekoliko je članaka prepoznato kako je za dijete je ključna emocionalna veza s jednim (ili oba) roditelja, neovisno o spolu roditelja:

T4: „Očevi i djeca mogu biti jednako povezani kao majke i djeca. Kada su oba roditelja prisutna, djeca su vezana za oba roditelja od početka života.“;

T69: „Pristup sitnicama je važan, ali stvar koja je najvažnija za djecu je emocionalni pristup jednom ili oba roditelja.“;

T69: „Kao što je razvojni psiholog Urie Bronfenbrenner rekao 1970. godine, „*Svako dijete treba barem jednu odraslu osobu koja je luda zbog nje ili njega.*““;

T75: „Uostalom, tatino vrijeme s bebom jednako je neprocjenjivo i važno za uspostavljanje kvalitetnog odnosa.“

U navedenom primjeru iz T60 vidljivo je kako se ulogom oca smatra odgovaranje na plač djeteta (s obzirom na to da se navedeni članak obraća očevima); ovdje se ponovno ulazi u sferu egalitarističkoga poimanja roditeljskih uloga jer se radi o ulozi koja zahtijeva razvijen emocionalan odnos s djetetom, što navodi na zaključak o očevim sposobnostima za emocionalnu ekspresivnost. U prilog ovim citatima idu i rezultati istraživanja na uzorku 5500 dijada dijete - odrasli, a koji su pokazali kako (socijalni) očevi s djecom imaju jedinstvenu vezu, neovisnu o vezi između muškarca i žene ili vezi žene i djece (Mackey, 2001). Može se zaključiti kako neovisnost međusobnih veza unutar obitelji podržava prepoznatu važnost odnosa između djeteta i jednoga roditelja (odnosno jedne odrasle osobe), neovisno o spolu te osobe. Također, ulogom oca se smatra reagiranje na djetetove potrebe noću, čime je također napravljen velik korak prema suvremenim temeljima roditeljstva. Osim odgovaranja na potrebe djeteta noću, može se pronaći i informacija kako očeve karakteristike pomažu pri uspavlivanju djeteta (T35) te kako su očevi na općenitoj razini jednako dobri u odgovaranju na potrebe djeteta kao majke:

T5: „Tate su dobri koliko i majke u prepoznavanju i pravilnom odgovaranju na potrebe svog novorođenčeta.“

U T58 opisani su rezultati ankete provedene na uzorku od tisuću roditelja s djecom mlađom od dvije godine; rezultati su pokazali kako svaki treći muškarac pogledava monitor barem jednom u minuti, dok isto radi svaka četvrta majka. Ovo je primjer praktičnoga djelovanja u skladu s egalitarističkim postavkama roditeljskih uloga.

Osim egalitarističkoga pristupa afektivnoj komponenti odgoja, u člancima su kućne obaveze najviše isticane kao posao oba roditelja (T11, T12, T43, T45, T48, T59, T60, T70, T94), a u T5 istaknuto je i učenje djece ravnopravnosti spolova putem pravedne raspodjele kućanskih zadataka:

T5: „Tata svojim primjerom uči dijete da u obitelji svi ravnopravno sudjeluju u kućanskim poslovima što je važna životna lekcija.“

Još nekoliko tekstova spominje kako roditelji o ravnopravnosti spolova djecu trebaju učiti na vlastitim primjerima:

T81: „Angažirani očevi stvaraju nove dobrobiti za djecu. Uče svoje kćeri da nisu manje vrijedne od sinova i sinove da prljavo posuđe i rublje nisu samo 'ženski poslovi'.“

T45: „Uz koga drugoga nego uz tate će dječaci najbolje naučiti da se i muškarci vrlo dobro snalaze u kućanskim poslovima!“

T60: „Ovi savjeti su pisani za majke, ali svakako mogu biti korisni i za očeve dok preuzmu hranjenje bebe.“

Također, igra kao aktivnost s djetetom izlazi iz konteksta očinstva te ju se smatra i majčinom domenom:

T7: „Svaki roditelj je drugačiji i stilovi igre koji su spomenuti u ovom tekstu nisu ograničeni samo na tate.“;

Što se uloge oca tijekom trudnoće i poroda tiče, u više tekstova navedeno je kako se prije poroda otac treba pobrinuti za *tehničke* stvari – od planiranja puta do bolnice do pakiranja potrebnih stvari (T13, T14, T15). Navedeno je i kako prisustvovanje na porodu može utjecati na sam proces, a uloga suvremenoga oca prije i tijekom poroda u tekstovima se uglavnom poima u obliku podrške partnerici (T14, T64). Također se može pronaći informacija kako otac treba prisustvovati pregledima:

T14: „Na taj način možete oboje imati priliku postaviti liječniku ili primalji koja prati trudnoću pitanja koja vas zanimaju.“

Otac bi također, prema T76, trebao biti dio prevencije postporođajne depresije majke. Može se zaključiti kako je u ovim primjerima prepoznata važnost partnerskog odnosa tijekom svih faza trudnoće.

Egalitarističke temelje raspodjele roditeljskih uloga u svim fazama može potkrijepiti i sljedeći primjer iskustva roditelja koji su usvojili ovakav obrazac roditeljstva:

T80: „U trudnoći s drugim djetetom, a onda i nakon poroda, tata je bio taj koji se dizao po noći jer je starijem trebalo dati flašicu, promijeniti pelenu ili ga odvikavati od dude.“

Uloge oca i majke se, prema nekim navodima, nadopunjuju; primjer za ovo je slučaj starijeg djeteta s kojim otac provodi vrijeme dok se majka posvećuje mlađem djetetu. Očeva uloga u ovome primjeru objašnjena je na način da je otac posvećen starijem djetetu kako se ono ne bi osjećalo zanemarenim; dakle, na prvo mjesto su stavljene potrebe djeteta, a ne isključivo potrebe majke (kao u nekim prethodno opisanim slučajevima) te je ovakvo razmišljanje više okrenuto egalitarističkoj paradigmi:

T12: „Ako u obitelji ima još djece, stariji brat ili sestra mogu biti zatečeni prinovom koja uspješno okupira mamu veći dio dana (pa i noći). Ako pak tata provodi vrijeme sa starijom djecom, igra se s njima, čita im ili s „velikima“ obavlja kućanske poslove, oni će se osjećati manje ljubomorni na novorođenče, a mama će biti bar malo pošteđena osjećaja podijeljenosti između bebe i starije djece.“

Govoreći o nadopunjavanju uloga, u T14 navedeno je kako bi roditelji po dolasku djeteta trebali zajedno isplanirati i organizirati godišnje odmore i roditeljske dopuste; to je ujedno jedini slučaj gdje se roditeljske dopuste ne razdvaja, odnosno podrazumijeva se da su za oba roditelja dopusti važni te da bi ih oba roditelja trebala iskoristiti, a povezan s ovim je i T65, u kojemu se roditeljske dopuste prepoznaje kao mogućnost daljnjega razvoja „egalitarnih normi u pogledu roditeljskih uloga majki i očeva“ (dok je u T93 prikazana realna slika hrvatske stvarnosti po tom pitanju, odnosno maloga broja očeva koji koriste ovu mogućnost):

T14: „Dok vam je partnerica još trudna, razgovarajte o razdoblju nakon dolaska djeteta, kako ćete organizirati godišnje odmore ili roditeljske dopuste.“;

Iz prethodnih je primjera vidljivo kako je naglasak stavljen na jednak doprinos odgoju od strane i oca i majke, odnosno prepoznata je djelomična različitost, ali jednaka važnost i vrijednost prisutnosti oca i majke, što je posebno naglašeno u T4, T7 i T12, a može se iščitati i iz sljedećih citata:

T5: „Vjerojatno je vaš stil roditeljstva drugačiji od stila vaše partnerice, a prilagodba na vaš stil pomaže djetetu učiti socijalne vještine od najranije dobi.“;

T37: „Otac i majka daju različite, ali jednako važne doprinose razvoju djeteta.“;

T89: „Iako očevi i majke imaju jednaka prava i obaveze u odgoju, to ne znači da su jednaki, a njihovi moguće različiti pristupi kod djece razvijaju različita osjetila.“

Može se zaključiti kako je suvremeno roditeljstvo ustvari ravnopravno, odnosno timsko partnerstvo, kako ga se i naziva u T57, a isto je potvrđeno i u sljedećim člancima:

T49: „Ti si tata. Ovo je partnerstvo.“

T47: „Studije pokazuju kako podjela odgovornosti među roditeljima može utjecati na to tko je pod većim stresom.“

Suvremeno je roditeljstvo u više tekstova prikazano kao stresno za oba roditelja (kao i u T79) te se može pronaći informacija kako se oba roditelja mogu osjećati tjeskobno u roditeljskoj ulozi (u T103 piše se i o temi postporođajne depresije očeva) te kako oba roditelja imaju jednako pravo na odmor od obaveza (što se konkretno spominje i u T96):

T52: „U vrijeme ove krize mnogi se roditelji bore s osjećajem straha, bespomoćnosti i tjeskobe. I to je sasvim normalno.“;

T104: „Iako je istina da se većina roditelja diljem svijeta osjeća umorno, postoji i svjetla točka u ovom istraživanju: novi mame i tate osjećaju se uglavnom pozitivno i sretno oko svoje nove uloge roditelja, unatoč problemima sa spavanjem.“;

T31: “Ako se izuzme plač beba kao čimbenik koji izravno utječe na normalan ciklus spavanja roditelja, stres je isto tako još jedan od uzročnika koji u ranoj fazi roditeljstva mladim majkama i očevima remeti raspored spavanja.“

O utjecaju majke na očevu roditeljsku ulogu ne govori se puno, no moguće je pronaći informaciju kako majke djeci žele aktivne očeve (T11), a na to se može nadovezati i prepoznata činjenica kako majke „podsvesno odguruju očeve“ (T64), odnosno kako trebaju više vjerovati u roditeljske kompetencije očeva:

T8: “ Imajte povjerenja u svog partnera i njegove sposobnosti te mu dajte prostora da izgradi svoj odnos s djetetom, potpuno različit od vašeg.“;

T78: *„Društvo od mama očekuje da moraju biti savršene. Zato treba utjecati na očinstvo, a muškarci brinu za svoju djecu već milijunima godina. Pustite svog supruga da se brine za bebu i ona će preživjeti.“*

Odgurivanje očeva od strane majki može se povezati s pojmom *gatekeepinga*; ovaj fenomen odnosi se skup složenih interakcija među roditeljima tijekom kojih majka dosljedno utječe na očevu uključenost uporabom restriktivnih, podupirućih i kontrolirajućih ponašanja usmjerenih na očevu interakciju s djecom (Puhlman, Pasley, 2013).

Egalitarni stavovi uočljivi su i kod samih roditelja; u T57 opisano je kako otac žali zbog neiskorištenoga roditeljskog dopusta, dok je iz T98 izdvojen citat koji također ukazuje na želju oca za širim mogućnostima sudjelovanja u brizi o djetetu:

T57: „Prvo i najvažnije: ako je uopće moguće, uzmi više od nekoliko dana odmora kada dijete dođe. Ranije sam pisao o svojem žaljenju što sam se prerano vratio na posao nakon rođenja sina. Molim te da ne napraviš istu grešku kao ja.“;

T98: *„Smeta me što se još uvijek smatra da je roditeljstvo ženski posao, što nema dovoljno previjališta za bebe koja nisu vezana uz ženski wc, što nije zakonom propisano da očevi moraju na porodiljni i što u školi ne učiš ništa o roditeljstvu.“*

Zanimljivost je pronađena u T38, u kojemu je majčinstvo prikazano kao uloga za koju treba određeno razdoblje da bi se žena priviknula na nju. S obzirom na to da se u najvećemu broju tekstova prirodnost majčinstva uopće ne propituje, ovo je svakako zanimljiv pristup roditeljskoj ulozi. Majčinstvo se, prema ovome članku, može smatrati razvijajućom vještinom, a ako se to poveže s drugom temom ove analize, vidljiv je jednak pristup roditeljskim ulogama (u kontekstu postupnog razvijanja) te se time otvara daljnji put razvoju egalitarističke paradigme roditeljstva.

Važno je izdvojiti članak u kojem je kao temelj uloge roditelja definirana svjesnost; svjesnost se u kontekstu roditeljskih uloga može opisati kao mogućnost roditeljskoga razvoja svijesti o razložnosti odgojnih aktivnosti (Kušević, 2020), na što se može nadovezati utjecaj tih odgojnih aktivnosti, odnosno ponašanja i komunikacija, na razvoj dječjih uvjerenja (T42). O istome govori i Meunier (2002) kada kaže kako je potrebno razvijati svjesnost o ulozi svake osobe u djetetovu životu. Ako svjesnost postane temeljem roditeljskih uloga, na to se može nadovezati i tvrdnja kako oba roditelja mogu biti jednako u pravu oko odgoja:

T41: „Imajte na umu da se do cilja može doći na više načina i da i onaj drugi možda ima pravo. Dajte prostora jedno drugom i nakon otvorenog razgovora dogovorite strategiju odgoja koju oboje podržavate.“

Svjesnost se dakle može smatrati temeljem suvremenoga roditeljstva, koji je u esencijalističkoj paradigmi u potpunosti zanemaren. Uz svjesnost se može smjestiti i autentičnost, koja je također izdvojena kao bitan faktor očinstva (o istome piše Ljubetić (2012) na način da je autentičnost u djelovanju temelj kompetentnoga roditeljstva), kao i samostalnost koja u različitim situacijama pridonosi autentičnim reakcijama i odnosima:

T5: „Kad ste sami s djetetom i nema druge osobe koja će vas „spasiti“ iz zahtjevnih trenutaka, primorani ste pronaći svoj način kako riješiti svaku situaciju s djetetom. To je izvrsno za vaše roditeljsko samopouzdanje i sjajan ulog u razvoj odnosa s djetetom.“

S ovim se primjerom može povezati i tvrdnja kako je autonoman prostor u odnosu s djetetom prilika za pretvaranje strahova o brizi u vještine i kompetencije (Magaraggia, 2012).

Egalitarističko stajalište po pitanju roditeljskih uloga uočeno je i u T74, u kojemu je navedeno kako „(...) prijedlog da bi se žene u roditeljstvu trebale ponašati više kao muškarci kako bi bile sretnije – samo umanjuje ulogu koju majke imaju unutar svoje obiteljske zajednice, a da ne spominjemo umanjivanje onih očeva koji se trude biti jednako dobri roditelji.“ Iako je u ovome primjeru dobro roditeljstvo poistovjećeno s majčinstvom, važnost je pridana trudu očeva, odnosno potrebi za primjećivanjem onih očeva koji su aktivno uključeni u brigu o djetetu, što zaključno dovodi do pomaka u kontekstu egalitarističkoga konstruiranja roditeljskih uloga.

Nadalje, T71, naziva *10 stvari koje bi svaki novi tata trebao znati*, sadrži odlomak koji dobro sumira sve dosad spomenuto u prikazu ove teme:

„Zapamtite, u potpuni [*sic*] ste jednaki u ulozi roditelja, kao i mama. Vi ne čuvate djecu, vi brinete o djeci. Budite informirani, uključeni i aktivni u svojoj ulozi tate, 'rasturajte' u timskom radu zajedno s mamom i nemojte nikad dopustiti da vam netko govori suprotno. Vi niste sporedni objekt u djetetovom životu i stoga, iskoristite svoje pravo u odgoju djeteta najbolje što možete.“

Iz ovoga se dijela članka može iščitati kako je briga o djeci dio uloge oca jednako koliko i majke; roditeljske uloge jednako su važne te oni trebaju funkcionirati kao tim, a aktivna uključenost temelj je uloge oca, koja je potpomognuta kontinuiranim informiranjem o samoj ulozi. I, ono najzanimljivije, istaknuto je kako otac ima *pravo* sudjelovati u odgoju jednako koliko i majka. Sve navedeno temeljne su postavke egalitarističkoga poimanja roditeljstva, a ako se uložni oca pristupi iz aspekta prava na roditeljsku ulogu, glavne postavke esencijalističke paradigme ostaju na slabo održivim temeljima, s obzirom da se u istoj ne govori o pravima muškaraca i žena u kontekstu odgoja djece, već se polazi od bioloških razlika kao uvjeta različitosti roditeljskih uloga.

Zanimljivosti su pronađene u T48 i T94, u kojima se egalitarističkoj raspodjeli roditeljskih uloga prilazi s velikom dozom ironije:

T48: „*Ahhh, ako želi pomoć, samo treba to reći*“ (ovdje zamisli tupi glas). Jer prijatelju, ona ne bi trebala pitati tebe ili nikoga u proklesoj kući. Živiš li ovdje? Jedeš li s tog tanjura? I to je tvoj posao, dušo. Ne treba vas podsjećati, reći vam ili dati vam popis jer ste odrasla osoba koja živi u kući... zajedno! Zamisli to, totalno ludo! (...) Reci sa mnom ovo polako: Ako tvoja žena radi više, to ne znači da ti moraš manje!“;

T94: „Naravno, nisu svi tate „divovske bebe“ koje ne rade ništa nego otežavaju život svojih partnerica, ali očito postoji mnogo njih koji trebaju postati ravnopravni partneri u kućanstvu, bez konstantnog pitanja, zanovijetanja, prigovarivanja i jadikovanja.“

Ovakvo, može se reći oštro, pristupanje tematici očeve uključenosti navodi na razmišljanje o tome zbog čega dolazi do ironije tijekom pisanja o raspodjeli roditeljskih uloga. Možda se autori/ce samo žele istaknuti ovakvim stilom pisanja, možda se osobno susreću s manjkom

egalitarizma u kontekstu kućanskih poslova i odgoja djece, a možda ga primjećuju u svojoj okolini. Razlozi ovakvoga stila pisanja u člancima nisu eksplicirani.

Svi navedeni članci u ovome poglavlju šalju egalitarističke signale o roditeljskim ulogama, no posebno se ističe T61, naziva *6 preslatkih načina kako se tata može povezati s bebom*. Članak se sastoji od uvodnoga dijela te navedenih *načina* povezivanja s djetetom. U *načinima* su izdvojeni fizički kontakt s djetetom („Beba je najsretnija kada je naslonjena kožom na kožu s mamom ili tatom.“), posvećenost djetetu („Svaki dan odvojite vrijeme koje ćete posvetiti samo bebi, bilo to nakon posla ili ujutro.“), briga o djetetu (navedena je uloga oca u kupanju djece), samostalan razvoj tehnika roditeljstva („Umjesto da pustite mame da vas stalno ispravljaju i pokazuju vam kako učiniti stvari na njihov način, nastavite vježbati na svoj način i s vremenom ćete razviti svoju tehniku.“), kontakt s drugim očevima („Osjećaj zajednice i činjenica da niste sami, ključ je uspjeha budući da biti novi tata može biti vrlo izolirano i usamljeno iskustvo.“); od navedenih *savjeta* koji se cjelovito nalaze u egalitarističkoj domeni odskaače onaj o raspodjeli obaveza; navedeno je kako otac majku treba tražiti da mu „dodijeli“ neke obaveze te da zadovoljna majka dovodi do zadovoljstva ostalih sudionika odgoja. Implicitna poruka posljednjega *savjeta* jest ta da je uloga majke upravljanje roditeljstvom; ovo je dobar primjer kako člancima treba pristupiti kritički te kako treba biti oprezan u porukama koje isti šalju kako bi se izbjeglo moguće nesvjesno internaliziranje eventualnih implicitnih poruka. No, ostatak članka izrazito je egalitaristički orijentiran, zbog čega je i izdvojen od ostalih analiziranih članaka. Tako se u uvodu navodi kako očevi „mogu od samog početka biti uključeni u sve radosne, ali i one malo manje radosne trenutke s novorođenčecom“ te kako mogu „sjajiti baš kao i mame“. Istaknute su i suvremene teorije privrženosti koje „više ne govore o majci kao o jedinoj primarnoj skrbnici koje dijete može imati.“ Dakle, ovaj članak može se smatrati reprezentativnim primjerom egalitarističkoga konstruiranja uloge oca zbog toga što sadrži većinu temeljnih postavki ove paradigme.

6. Zaključak

Ovaj rad bavio se temom konstruiranja uloge oca na portalima namijenjenim roditeljima. U teorijskome okviru predstavljene su paradigme esencijalizma i egalitarizma u kontekstu roditeljskih uloga. Esencijalizam kao tradicionalni pristup obilježava instrumentalna uloga oca te ekspresivna uloga majke, a odgojem unutar takvoga poimanja obiteljskih struktura potiče se stvaranje novih generacija roditelja s istim vrijednostima. Na drugom polu nalazi se egalitarističko poimanje roditeljskih uloga koje dolazi do izražaja nakon 1970-ih godina i rezultata istraživanja koji se počinju kretati u smjeru jednako raspodijeljenih roditeljskih uloga. (Ne)egalitarističke konstrukcije roditeljskih uloga potrebno je pratiti i unutar medijskih sadržaja jer su mediji roditeljima vrlo važan izvor informacija i obrazovanja te je zbog toga istraživačkome dijelu rada glavni problem bio konstruiranje uloge oca na portalima namijenjenim roditeljima. Provedena je tematska analiza tri hrvatska portala namijenjena roditeljima, a rezultati nas dovode do odgovora na istraživačko pitanje: portali namijenjeni roditeljima ulogu oca konstruiraju dominantno egalitaristički. Većinu analiziranih članaka (njih 65) može se pozicionirati unutar egalitarističkoga pola iz čega je vidljiva dominacija egalitarističkoga konstruiranja uloge oca; definirane su četiri dominantne konstrukcije uloge oca od kojih tri pripadaju u egalitarističku domenu. Unatoč tome, količina članaka u kojima dominira esencijalističko konstruiranje uloge oca nije zanemariva (njih 39, od čega ih 5 sadrži kontradiktornosti u obliku i esencijalističkoga i egalitarističkoga konstruiranja roditeljskih uloga; takvi članci smješteni su u esencijalističku paradigmu zbog očitog nedostatka razumijevanja egalitarističkih temelja), što zajedno navodi na zaključak o važnosti kritičkoga pristupa medijskim sadržajima.

Rezultati istraživanja govore o postojećoj konfliktnosti različitih konstrukcija uloge oca. Ako se na rezultate gleda pesimistično, naglasak se može staviti na još uvijek postojeće i vrlo čvrste temelje esencijalističkoga poimanja roditeljskih uloga. S druge strane, optimističnija perspektiva govori o prepoznatoj važnosti egalitarističkoga pristupa roditeljskim ulogama, odnosno o prepoznatoj rodnoj neuvjetovanosti roditeljskih uloga kao temelja kvalitetnoga roditeljstva. Unutar navedenoga otvara se prostor pedagoškome pristupu ovoj tematici. Pedagozi kao stručnjaci za odgoj i obrazovanje imaju potrebne kompetencije za medijsko posredovanje suvremenih načina roditeljavanja, što u fokus stavlja pedagoško obrazovanje kao preduvjet bavljenja tematikom odgoja, odnosno potrebu za procjenom (ne)stručnosti autora tekstova za pisanje o temama kojima se bave. S obzirom na to da je kvalitetu

objavljenih članaka vrlo teško kontrolirati, pedagoge se unutar ovoga konteksta može pozicionirati kao osobe za pružanje podrške i pedagoško obrazovanje roditelja (detaljnije vidjeti u Kušević, 2020), odnosno razvoj roditeljske kompetencije prosudbe o medijskim konstrukcijama valjanih i poželjnih roditeljskih uloga i praksi (detaljnije vidjeti u Assarson, Aarsand, 2011). Prije osmišljavanja relevantnih oblika podrške upućene roditeljima od strane pedagoga (kao što su priručnici namijenjeni roditeljima, radionice, predavanja i savjetovanja, Kušević, 2020), potrebno je istražiti kako roditelji prerađuju medijske informacije i koliko ih važnima smatraju, a unutar konteksta teme ovoga rada valjalo bi istražiti i koliko sami očevi čitaju medijske sadržaje posvećene roditeljstvu. Takva bi istraživanja doprinijela boljem razumijevanju konstruiranja roditeljskih uloga u hrvatskome medijskom kontekstu, ali i razumijevanju roditeljskih percepcija medijskih sadržaja. To bi zajedno dovelo do temelja za planiranje promjena na praktičnoj razini.

Ograničenja ovoga istraživanja odnose se na moguću subjektivnost tijekom procesa tematske analize, čemu u prilog ide činjenica da je tematsku analizu radila jedna osoba i da nije bilo provjere kompatibilnosti kodova s vremenskim odmakom. Određeni kodovi tako bi se mogli bi definirati kao fleksibilniji te bi ih pod alternativnim objašnjenjem bilo moguće premjestiti u drugu temu (npr. *fizički kontakt s djetetom*, *emocionalna povezanost s djetetom*), isto kao što postoji mogućnost prevelikog utjecaja teorijskog okvira na oblikovanje tema. Nadalje, razvrstavanju članaka unutar esencijalizma i egalitarizma pristupilo se kao *ili-ili* opciji; ako se ta dva pola shvate kao kontinuitet, članke bi se moglo smještati na različitim pozicijama unutar toga kontinuiteta. Konačno, sam izbor kriterija prema kojima je napravljena selekcija portala i članaka također može biti predmetom rasprave i donošenja drugačijih istraživačkih odluka, pri čemu bi poželjno bilo i uključivanje većeg broja portala i članaka u analizu. Unatoč navedenim ograničenjima, rezultati ovoga istraživanja mogu pridonijeti razumijevanju konstruiranja roditeljskih uloga u hrvatskome kontekstu i poslužiti kao temelj budućim srodnim istraživanjima ove problematike.

Literatura

Abbel, S., Schwartz, D. (1999) Fatherhood as a growth experience: Expanding humanistic theories of paternity. *Humanistic Psychologist*, XXVII (1), str. 221-241.

Adamović, M. (2014) Spori hod prema kulturi mira – rodni aspekti. U: Labus, M., Veljak, L., Maskalan, A., Adamović, M., ur. *Identitet i kultura*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, str. 107–151.

Aldous, J., Mulligan, G.M., Bjarnason, Th. (1998) Fathering over time: What makes the difference? *Journal of Marriage and the Family*, LX (1), str. 809-835.

Ammari, T., Schoenebeck, S. (2015) Understanding and Supporting Fathers and Fatherhood on Social Media Sites. *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*, str. 1905-1914.

Assarson, L., Aarsand, P. (2011) ‘How to be good’: media representations of parenting. *Studies in Education of Adults*, XLIII (1), str. 78-92.

Barnett, R. C., Brennan, R. T., Marshall, N. L. (1994) Gender and the relationship between parent role quality and psychological distress: A study of men and women in dual-earner couples. *Journal of Family Issues*, XV (2), str. 229–252.

Bartolac, A., Kamenov, Ž. (2013) Percipirana raspodjela obiteljskih obaveza među partnerima i doživljaj pravednosti u vezi. *Sociologija i prostor*, LI (1), str. 67-90.

Bašić, S. (2011) Nova slika djeteta u pedagogiji djetinjstva. U: Maleš, D., ur. *Nove paradigme ranog odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, str. 19-37.

Baumrind, D. (1982) Are Androgynous Individuals More Effective Persons and Parents?. *Child Development*, LIII (1), str. 44–75.

Beitel, A. H., Parke, R. D. (1998) Paternal involvement in infancy: The role of maternal and paternal attitudes. *Journal of Family Psychology*, XII, str. 268–288.

- Bem, S.L. (1974) The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, XLII (1), str. 165-172.
- Bengtsson, M. (2016) How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, II, str. 8-14.
- Berdica, J. (2013) Očevi i djeca: socio - etički ogled. U: Rešetar, B., ur. *Pravna zaštita prava na (zajedničku) roditeljsku skrb*. Osijek: Pravni fakultet u Osijeku, str. 31-58.
- Berger, P.L., Luckmann, T. (1992) *Socijalna konstrukcija zbilje: rasprava o sociologiji znanja*. Zagreb: Biblioteka Naprijed.
- Bijelić, N. (2011) *Muškarci i rodna ravnopravnost. Rezultati istraživanja IMAGES - International Men and Gender Equality Survey*. Zagreb: CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje.
- Bjorklund, D. F., Younger, J. L., Pellegrini, A. D. (2002) The Evolution of Parenting and Evolutionary Approaches to Childrearing. U: Bornstein, M. H., ur. *Handbook of Parenting. Volume 2. Biology and Ecology of Parenting*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, str. 3-30.
- Brajša, P. (1995) *Očevi, gdje ste?*. Zagreb: Školske novine.
- Braun, V., Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, III (2), str. 77-101.
- Brayfield, A. (1995) Juggling jobs and kids: The impact of employment schedules on father's caring for children. *Journal of Marriage and the Family*, LVII (1), str. 321-332.
- Brighouse, H., Wright, E.O. (2008) Strong Gender Egalitarianism. *Politics and Society*, XXXVI (3), str. 360-372.
- Brooks, J. B. (2011) *The process of parenting*. New York: McGraw-Hill.
- Burić, H. (2004) Kako muškarci i djeca međusobno utječu na razvoj. *Dijete, vrtić, obitelj*, XXXV-XXXVI, str. 23 – 28 str..
- Bygren, M., Duvander, A. Z. (2006) Parents' Workplace Situation and Fathers' Parental Leave Use. *Journal of Marriage and Family*, LXVIII (2), str. 363–372.

- Cabrera, N., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S., Lamb, M. E. (2000) Fatherhood in the Twenty-First Century. *Child Development*, LXXI (1), str. 127–136.
- Cameron, C.A. (2013) *A critical discovery analysis of gendered language in online parenting education*. Mount Saint Vincent University: Department of Family Studies and Gerontology.
- Carothers, B.J., Reis, H.T. (2004) Men and women are from Earth: Examining the dimensional versus categorical structure of gender with taxometric procedures. *Annual meeting of the Society for Personality and Social Psychology*, Austin, Texas, Sjedinjene Američke Države.
- Castelain-Meunier, C. (2002) The Place of Fatherhood and the Parental Role: Tensions, Ambivalence and Contradictions. *Current Sociology*, L (2), str. 185-201.
- Chaplin, T.M. (2014) Gender and Emotion Expression: A Developmental Contextual Perspective. *Emotion Review*, VII (1), str. 14-21.
- Christensen, A., Heavey, C.L. (1990) Gender and social structure in the demand-withdraw pattern of marital conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, LIX (1), str. 73-81.
- Coyne, S. M., McDaniel, B. T., Stockdale, L. A. (2017) „Do you dare to compare?“ Associations between maternal social comparisons on social networking sites and parenting, mental health, and romantic relationship outcomes. *Computers in Human Behavior*, LXX, str. 335-340.
- Crouter, A.C., Perry-Jenkins, M., Huston, T.L., McHale, S.M. (1987) Processes underlying father involvement in dual-earner and single-earner families. *Developmental Psychology*, XXIII (1), str. 431-440.
- Cvrtnjak, I., Miljević Riđički, R. (2015) Očevi nekad i danas. *Život i škola*, LXI (1), str. 113-119.
- Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006) *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing Tehnička knjiga.
- Deater-Deckard, K., Scarr, S. (1996) Parenting stress among dualearner mothers and fathers: Are there gender differences? *Journal of Family Psychology*, X (1), str. 45-59.

Deutsch, F. M. (2001) Equally shared parenting. *Current Directions in Psychological Science*, X (1), 25-28.

Dobrotić, I., Varga, M. (2018) Zašto su važni očevi dopusti i kvote? Komparativni pregled shema dopusta za očeve u europskim zemljama te čimbenika i učinaka njihova korištenja. *Revija za sociologiju*, XLVIII (2), str. 209-237.

Dowd, N. (2000) *Redefined Fatherhood*. U: Dowd, N., ur. *Redefining Fatherhood*. Chicago: NYU Press, str. 213–231.

Družinec, V. (2016) Transfer vrijednosti s roditelja na djecu. *Školski vjesnik*, LXV (3), str. 475-488.

Eccles, J. S., Jacobs, J. E., Harold, R. D. (1990) Gender Roles Stereotypes, Expectancy Effects, and Parents' Socialization of Gender Differences. *Journal of Social Issues*, XLVI (2), str. 183–201.

Esping-Andersen, G. (2014) Gender Egalitarianism and the Resurgent Family. *Stato e mercato, Rivista quadrimestrale*, I, str. 127-144.

Fehr, E., Bernhard, H., Rockenbach, B. (2008) Egalitarianism in young children. *Nature*, CDLIV (1), str. 1079-1083.

Francis-Connolly, E. (2003) Constructing Parenthood: Portrayals of Motherhood and Fatherhood in Popular American Magazines. *Journal of the Association for Research on Mothering*, V (1), str. 179-185.

Gaunt, R. (2006) Biological essentialism, gender ideologies, and role attitudes: What determines parents' involvement in child care. *Sex Roles*, LV (7–8), str. 523–533.

Greve Spees, J. M., Zimmerman, T. S. (2003) Gender messages in parenting magazines: A content analysis. *Journal of Feminist Family Therapy*, XIV (3-4), str. 73-100.

Hammond Rashly, L. (2005) „Work it out with your wife“: Gendered Expectations and Parenting Rhetoric Online. *NWSA Journal*, XVII (1), str. 58-92.

- Haslam, N., Whelan, J. (2008) Human natures: Psychological essentialism in thinking about differences between people. *Social and Personality Psychology Compass*, II (3), str. 1297–1312.
- Horvat, D., Mundar, D. (2017) Rangiranje web stranica. *Osječki matematički list*, XVII (1), str. 51-62.
- Hurstel, F. (2012) Što danas znači biti otac?. *Djeca u Europi*, IV (8), str. 6-7.
- Isanović, A. (2006) Media discourse as a male domain: gender representation in the daily newspapers of Bosnia and Herzegovina, Croatia and Serbia. U: Bamburać, N. M., Jusić, T., Isanović, A. (2006) *Stereotyping: Representation of women in print media in South East Europe*. Mediacentar Sarajevo, str. 43-79.
- Ivković, T., Boneta, T., Kanjić, S. (2014) „Dijete kao projekt“ vs „Daj dite materi“: Orodjenost roditeljske brige o djeci. *Sociologija*, LVI (4), str. 495–505.
- Jugović, I. (2016) Uvjerenja o rodnoj podjeli roditeljskih dopusta i značajke povezane s njima. *Revija za socijalnu politiku*, XXIII (3), str. 381-382.
- Jurčić, D. (2017) Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia*, XXI (1), str. 127-136.
- Kalmijn, M. (1999) Father involvement in childrearing and the perceived stability of marriage. *Journal of Marriage and the Family*, LXI (1), str. 409-421.
- Keller, J. (2005) In genes we trust: The biological component of psychological essentialism and its relationship to mechanisms of motivated social cognition. *Journal of Personality and Social Psychology*, LXXXVIII (1), str. 686–702.
- Krafchick, J., Schindler Zimmerman, T., Haddock, S., Banning, J. (2005) Best-selling Books Advising Parents about Gender: A Feminist Analysis. *Family relations*, LIV (1), str. 84-100.
- Keresteš, G. (2001) Spol roditelja te dob i spol djeteta kao odrednice roditeljskog ponašanja. *Suvremena psihologija*, IV (1), str. 7-24.
- Kušević, B. (2011) Socijalna konstrukcija roditeljstva – implikacije za obiteljsku pedagogiju. *Pedagoški istraživanja*, VIII (2), str. 297–309.

- Kušević, B. (2020) What does family pedagogy deal with? Position of family pedagogy in Croatian and foreign scientific space. *Zbornik instituta za pedagoška istraživanja*, LII (1), str. 40-80.
- Lamb, M.E., Frodi, A., Frodi, M., Hwang, C. Ph. (1982) Characteristics of maternal and paternal behavior in traditional and nontraditional Swedish families. *International Journal of Behavioral Development*, V (1), str. 131-141.
- Lamb, M.E. (2000) The History of Research on Father Involvement. *Marriage and Family Review*, XXIX (2), str. 23-42.
- Laws, R., Walsh A.D., Hesketh, K.D., Downing, K.L., Kuswara, K., Campbell, K.J. (2019) Differences Between Mothers and Fathers of Yuong Children in Their Use of the Internet to Support Healthy Family Lifestyle Behaviors: Cross-Sectional Study. *Journal of Medical Internet Research*, XXI (1), str. 1-12.
- Lupton, D., Pedersen, S., Thomas, G. M. (2016) Parenting and Digital Media: From the Early Web to Contemporary Digital Society. *Sociology Compass*, X (8), 730-743.
- Ljubetić, M. (2012) *Nosi li dobre roditelje roda?! : odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete*. Zagreb: Profil International.
- Mackey, W.C. (2001) Support for the existence of an independent man-to-child affiliative bond: Fatherhood as a biocultural invention. *Psychology of Men & Masculinity*, II (1), str. 51-66.
- Magaraggia, S. (2012) Tensions between fatherhood and the social construction of masculinity in Italy. *Current Sociology*, LXI (1), str. 76-92.
- Marcia, J. E. (1966) Development and validation of ego development status. *Journal of Personality & Social Psychology*, III (1), str. 551-558.
- Marsiglio, W. (1991) Paternal engagement activities with minor children. *Journal of Marriage and the Family*, LIII (1), str. 973-986.
- Marsiglio, W., Amato, P., Day, R.D. (2000) Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and the Family*, LXII (1), str. 1173-1191.

- Maskalan, A. (2016) U ime oca: rasprava o (novom) očinstvu, njegovim pretpostavkama i preprekama. *Revija za socijalnu politiku*, XXIII (3), str. 383-398.
- McBride, B.A., Mills, G. (1993) A Comparison of Mother and Father Involvement With Their Preschool Age Children. *Early Childhood Research Quarterly*, VIII (1), str. 457-477.
- McDaniel, A. E. (2008) Measuring Gender Egalitarianism: The Attitudinal Difference Between Men and Women. *International Journal of Sociology*, XXXVIII (1), str. 58-80.
- Meunier, C.C. (2002) The Place of Fatherhood and the Parental Role: Tensions, Ambivalence and Contradictions. *Current Sociology*, L (2), str. 185-201.
- Milkie, M. A., Denny, K. E. (2014) Changes in the Cultural Model of Father Involvement. *Journal of Family Issues*, XXXV (2), str. 223-253.
- Morrell, R., Richter, L. (2004) The Fatherhood Project: confronting issues of masculinity and sexuality. *Agenda*, XVIII (62), str. 36-44.
- Obiteljski zakon (2015) *Narodne novine*, 103.
- Pahić, T., Miljević-Riđički, R. (2014) The Portrait of Mothers and Fathers in Croatian Daily Newspapers and in Magazine for Parents: Today and Twenty Years Ago. *Croatian Journal of Education*, XVI (2), str. 93-107.
- Pahić, T. (2019) Uključenost očeva u skrb o djeci u regiji sjeverozapadne Hrvatske. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, XXX (1), str. 425-451.
- Pernar, M. (2010) Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis*, XLVI (3), str. 255-260.
- Phillips, A. (2010) What's wrong with Essentialism?. *Distinktion: Journal of Social Theory*, XI (1), str. 47-60.
- Plantin, L., Daneback, K. (2009) Parenthood, information and support on the Internet. A literature review of research on parents and professionals online. *BMC Family practice*, X, 34-44.
- Pleck, J. H., Stueve, J. L. (2001) Time and paternal involvement. U: Daly, K., ur. *Minding the time in family experience: Emerging perspectives and issues*. Oxford, UK: Elsevier Science, str. 205-226.

- Puhlman, D. J., Pasley, K. (2013) Rethinking Maternal Gatekeeping. *Journal of Family Theory & Review*, V (3), str. 176–193.
- Radey, M., Randolph, K.A. (2009) Parenting Sources: How do Parents Differ in Their Efforts to Learn About Parenting? *Family Relations*, LI, str- 536.-548.
- Rane, T. R. (2000) Identity theory as a Guide to Understanding Fathers' Involvement With Their Children. *Journal of Family Issues*, XXI (3), str. 347-366.
- Rane, T. R., McBride, B. (2000) Identity theory as a Guide to Understanding Fathers' Involvement With Their Children. *Journal of Family Issues*, XXI, str. 347-366.
- Russel, G., Russel, A. (1987) Mother-child and father-child relationships in middle childhood. *Child Development*, 58, str. 1573–1585.
- Sarkadi, A., Bremberg, S. (2005) Socially unbiased parenting support on the Internet: a cross-sectional study of users of a large Swedish parenting website. *Child: care, health and development*, XXXI (1), str. 43-52.
- Schmitz, R.M. (2016) Constructing Men as Fathers: A Content Analysis of Formulations of Fatherhood in Parenting Magazines. *The Journal of Men's Studies*, XXIV (1), str. 3-23.
- Shehan, C. L., Kaestle, C. E. (2009) Gendered bodies in Family Studies. A Feminist Examination of Constructionist and Biosocial Perspectives on Families. U: Lloyd, S. A., Few, A. L., Allen, K. R., ur. *Feminist Family Studies*. California: SAGE Pulications, Inc., str. 83-95.
- Sidanius, J., Peña, Y. (2003) The Gendered Nature of Family Structure and Group-Based Anti-Egalitarianism: A Cross-National Analysis. *The Journal of Social Psychology*, CXLIII (2), str. 243-251.
- Silverstein, L. B. (1996) Fathering is a Feminist Issue. *Psychology of Women Quarterly*, XX (1), str. 3–37.
- Silverstein, L. B., Auerbach, C. F. (1999) Deconstructing the essential father. *American Psychologist*, LIV (6), str. 1-21.

- Smojver-Ažić, S., Martinac Dorčić, T. (2010) Povezanost osobina ličnosti i nekih karakteristika obiteljskoga funkcioniranja sa psihičkim simptomima majki i očeva. *Društvena istraživanja*, XIX (1-2 (105-106)), str. 209-231.
- Topolčić, D. (2011) Muškarci to ne rade: Rodno segregirana podjela rada u obitelji. *Društvena istraživanja*, X (1), str. 767-789.
- Thomas, G. M., Lupton, D., Pedersen, S. (2017) ‘The appy for pappy’: expectant fatherhood and pregnancy apps. *Journal of Gender Studies*, XXVII (7), 759-770.
- Twenge, J. M. (1997) Changes in masculine and feminine traits over time: A metaanalysis. *Sex roles*, XXXVI (5-6), str. 305-325.
- Van Egeren, L. A., Hawkins, D. P. (2004) Coming to terms with Coparenting: Implication of definition and measurement. *Journal of Adult Development*, XI (3), str. 165– 178.
- Verkuyten, M. (2003) Discourses about ethnic group (de-)essentialism: Opressive and progressive aspects. *British Journal of Social Psychology*, XLII (1), str. 371-391.
- Wall, G. (2010) Mothers' experiences with intensive parenting and brain development discourse. *Women's Studies International Forum*, XXXIII (3), str. 253-263.
- Zakon o ravnopravnosti spolova (2017), *Narodne novine*, 69 (17).

Prilozi

Prilog 1: Numerirani nazivi analiziranih članaka

Portal Roda.hr

T1: Što znači biti uključeni, angažirani tata?

T2: Kako tate utječu na kognitivni razvoj djeteta?

T3: Uloga tate u razvoju djeteta

T4: 10 činjenica o uključenosti očeva

T5: Postati tata: prilagođavanje na očinstvo

T6: Što čini modernog tatu

T7: 6 razloga zbog kojih bi se tate trebali uključiti u igru

T8: 5 načina njegovanja povezanosti između tate i djeteta

T9: Uključenost oca u brigu o djetetu nosi dobrobiti za oboje

T10: Tate i nošenje djece

T11: 12 razloga zašto tate obožavaju nositi djecu u nosiljkama

T12: Tate i dojenje

T13: Kako tata može pružati podršku u porodu tijekom prve faze poroda

T14: Kako tata može pružati podršku u trudnoći i porodu

T15: 13 stvari koje budući tate moraju pripremiti prije termina

Portal Roditelji.hr

T16: Kako raditi od kuće s djecom i ne poludjeti?

T17: Samopouzdanje se gradi kod kuće

- T18: 10 stvari koje će učvrstiti odnos roditelja i djeteta
- T19: 14 rečenica koje majke trebaju češće govoriti same sebi
- T20: Moje je moje, a mamino i tatino- isto moje
- T21: Ovakve roditelje žele sva djeca
- T22: Tata + 3 kćeri = trening za 5
- T23: 5 lekcija o roditeljstvu koje nam mogu dati nizozemski roditelji
- T24: Posvećen roditelj vrijedi više od gomile igračaka
- T25: Svaka treća žena u Njemačkoj se osjeća kao samohrana majka
- T26: Ne činite umjesto djeteta i starijih osoba ono što mogu učiniti sami!
- T27: Bruno Šimleša: Tate ne „čuvaju djecu“ jer nisu bejbisiteri. Mi smo roditelji i mi odgajamo djecu!
- T28: 6 savjeta kako se bolje organizirati kao roditelj. Vjerujte, može biti lakše!
- T29: Prosvjetljujuće iskustvo: Kako sam tehnikom aktivnog slušanja popravio i produbio odnos s djecom?
- T30: Može li tata imati jednaku emotivnu povezanost s djecom kao i mama?
- T31: Koliko dugo nakon porođaja majke nemaju kontinuiran san?
- T32: 47 pozitivnih rečenica koje možete reći djetetu (da se stalno ne ponavljate)
- T33: Mama u moderno vrijeme – nemoguća misija?
- T34: SOS za roditelje koji su zanemarili sebe
- T35: Muškarci savjetuju kako brzo uspavati klince
- T36: Postanite otac godine uz savjete ovih poznatih tata
- T37: Otac – zaboravljeni sudionik u djetetovu životu
- T38: Koliko je vremena potrebno da se naviknete na ulogu majke?

T39: Kako pronaći vrijeme za starije dijete kad dođe prinova?

T40: Mame, naučite ublažiti stres u životu

T41: Kako bi roditelji pred djecom trebali nastupati kao tim

T42: Budite svjestan roditelj

T43: Čime je jedan tata oduševio žene širom svijeta i objasnio neke stvari muškarcima: Ja ne pomažem svojoj ženi...

T44: Jeste li upali u zamku rodni stereotipa kod svoje djece?

Portal missMAMA

T45: 8 stvari koje bi svaki tata trebao naučiti svog sina

T46: 12 stvari za koje nisi znala da djeca nasljeđuju od očeva

T47: Zašto nam muževi zadaju više stresa nego djeca i što napraviti

T48: Za sve muževe koji ne razumiju zašto su žene ponekad mrzovoljne

T49: 5 rečenica koje nisam smio reći ženi nakon što je rodila

T50: 15 istina o partnerskom odnosu nakon što dobiješ dijete

T51: Zašto te roditeljstvo može jako naljutiti i što možeš napraviti

T52: I roditelji trebaju opustiti stres: kako olakšati svakodnevicu?

T53: Svaki muškarac može biti otac, ali samo neki mogu biti tata

T54: Ponašaju li se očevi drugačije prema kćerima?

T55: Što se sve mijenja u tijelu muškarca nakon što postane tata?

T56: 10 koraka kako biti najbolji suprug kada se beba rodi

T57: 6 stvari koje tata treba znati o prvoj godini očinstva - iz prve ruke

- T58: Tate puno brže reagiraju kad je u pitanju provjera beba
- T59: 5 stvari u kojima je tatin utjecaj jači na razvoj djeteta
- T60: Tate, zapamtite: hranjenje bebe nije rezervirano samo za mamu
- T61: 6 preslatkih načina kako se tata može povezati s bebom
- T62: Tatin govor potiče učenje riječi kod beba
- T63: Tajne uspavlivanja na tatin način: 6 trikova za bebin bolji san
- T64: Prematanje pelena nije samo ženski posao: što sve današnji tate rade?
- T65: Mame nisu prirodno bolje u obavljanju zadataka – jednostavno nemaju izbora
- T66: Što se događa u muškom mozgu kad postane tata
- T67: Tatino raspoloženje ima velik utjecaj na razvoj djeteta
- T68: Istraživanja otkrivaju utjecaj oca na kćerinu sreću u odrasloj dobi
- T69: Stručnjaci otkrivaju što je ključ uspješnog roditeljstva
- T70: 5 stvari koje tata treba znati o prvoj godini očinstva
- T71: 10 stvari koje bi svaki novi tata trebao znati
- T72: 10 stvari koje se mijenjaju kad postaneš tata
- T73: Tate misle da su kućanski poslovi podijeljeni 50:50
- T74: Istraživanje: tate su sretniji nego mame, a evo i zašto
- T75: 6 neprocjenjivih trenutaka koje tata treba imati s bebom
- T76: Tate žele biti ravnopravniji s mamama u brizi i odgoju djece
- T77: Mame podsvjesno odgurnu tate i zanemare važnost njihove uloge i pomoći
- T78: Tate se puno više zabavljaju, a u Hrvatskoj malo rade kućanske poslove
- T79: Znaš li koje stvari roditeljima zadaju najveći stres?

- T80: S tatom Danijelom ni rezanje noktića nije bauk
- T81: Srušen mit: koliko vremena moderni tate provode s djecom?
- T82: 10 tipova tata koje ćete susresti kad postanete roditelji
- T83: Emocionalno uključeni očevi imaju sretniju djecu
- T84: 6 načina kako se novi tate mogu povezati s bebom
- T85: Otac nije zamjena za majku niti sporedan u djetetovom životu
- T86: Hormoni vas čine dobrim ocem
- T87: Uloga tate u razvoju djeteta
- T88: Koje su tatine najčešće pogreške u odgoju djeteta?
- T89: Mama Kristina opet oduševila: „Roditelj je roditelj, muškarac ili žena“
- T90: Kako biti roditelj kakvog dijete treba – u svakoj dobi
- T91: 3 razloga zašto su mame pod većim stresom nego tate
- T92: Pate li muškarci od poslijeporođajne depresije?
- T93: Europa želi uvesti desetodnevni plaćeni dopust za očeve
- T94: Muževi ženama izazivaju veći stres nego djeca?
- T95: Utjecaj hormona: muškarci su nježniji kad postanu tate
- T96: Tatina poruka za muževe koji „kradu odmor“ od svojih žena
- T97: Majica za tate u kojoj bebu mogu nositi kao u klokanici
- T98: „Smeta mi što se smatra da je roditeljstvo ženski posao“
- T99: Majkama su draže kćeri, a očevima sinovi?
- T100: „Mame imaju pravo biti ljute kad tata zaspi s bebom!“
- T101: Europa želi da očevi koriste četiri mjeseca „porodiljnog“

T102: Majka će uvijek razumjeti potrebe djeteta, a otac?

T103: Tata progovorio o muškoj borbi s postporođajnom depresijom

T104: Što novi roditelji cijene više od vremena, novca i seksa

Prilog 2: Popis generiranih kodova

GENERIRANA TEMA	KOD	KUMULATIVNA FREKVENCIJA KODA
Uloga oca u službi reprodukcije nejednakosti	muškarci nemaju instinkt za roditeljstvo	2 (T56, T102)
	majka je važnija od oca	6 (T27, T44, T57,T82, T93, T101)
	briga o djetetu dominantno je majčina uloga	4 (T1, T17, T33, T50)
	očevi su nezainteresirani za roditeljstvo	2 (T50, T91)
	otac treba majci omogućiti slobodno vrijeme	3 (T1, T16, T87)
	majčinstvo je stresnije od očinstva	4 (T34, T40, T47, T77)
	majčinstvom upravljaju emocije, a očinstvom logika	1 (T77)
	otac predstavlja autoritet, a majka privrženost	1 (T87)
	od oca se očekuje strogoća	1 (T30)
	otac štiti djecu, a majka je utočište	1 (T88)
	otac disciplinira djecu, a majka pruža sigurnost	1 (T37)
	otac djecu uči odgovornostima, a majka pruža toplinu	1 (T37)
	majke u praksi sprječavaju uključenost oca	2 (T25, T100)
	održivost majčina autoriteta je upitna	1 (T18)
	očevi slobodnije komuniciraju, stavljaju izazove pred djecu	3 (T22, T36, T68)
	očevi su skloniji riskiranju s djecom	1 (T59)
	uključenost oca u prvim godinama djetetova života nije nužna	1 (T87)
	djeca neke vještine mogu naučiti isključivo od oca	1 (T45)
	očevi su bliskiji sa sinovima	1 (T99)
	otac je zabavniji roditelj	1 (T46)
	otac doprinosi dominantno kognitivnom razvoju i obrazovnom uspjehu djece	2 (T2, T9)
	očeva emocionalna ekspresivnost ovisi o spolu djeteta	1 (T54)
članci koji u naslovu adresiraju oba	7 (T19, T20, T23, T32, T34, T39,	

	<i>roditelja, a u tekstu samo majke</i>	T51)
Roditeljstvo kao postupno razvijajuća vještina oca	iskustvo je temelj razvoja očinske uloge	2 (T5, T60)
	razgovor s djecom ključan je faktor razvoja odnosa	3 (T5, T8, T45)
	strpljenje je ključ razvoja očinske kompetencije	1 (T63)
	rana uključenost oca pridonosi kasnijoj povezanosti s djecom	1 (T81)
	aktivna uključenost oca razvija socijalne vještine	1 (T9)
	aktivna uključenost oca razvija recipročan odnos podrške s djecom	1 (T9)
	obrazovanje je sastavni dio razvoja očinske uloge	4 (T12, T67, T71, T85)
Roditeljstvo kao prirodna uloga muškarca	privrženost je očevima prirodna	1 (T6)
	pružanje njege	5 (T1, T4, T6, T64, T95)
	pozitivna iskustva očeva koji pružaju njegu djetetu	1 (T53)
	otac je kompetentan umiriti dijete	1 (T11)
	otac je kompetentan uspavati dijete	3 (T11, T35, T63)
	fizički kontakt s djetetom	1 (T8)
	emocionalna povezanost s djetetom	4 (T4, T62, T66, T92)
	očevi imaju instinkt za roditeljstvo	2 (T66, T85)
	očevo tijelo priprema se za roditeljstvo	2 (T55, T86)
Egalitarističko poimanje uloga oca i majke	otac i majka u jednakoj mjeri trebaju brinuti o djeci	3 (T26, T75, T90)
	otac je jednako važan roditelj	2 (T5, T64, T71)
	aktivna uključenost od najranije dobi	5 (T8, T29, T61, T70, T84)
	njega i zabava jednako su važne uloge oca	2 (T3, T85)
	nošenje djece uloga je oba roditelja	4 (T10, T11, T60, T97)
	očinstvo je vještina	2 (T57, T72)
	očinstvo nije samo povremena nadopuna majčinstvu	3 (T61, T64, T84)
	emocionalna povezanost djeteta s (barem) jednim roditeljem	5 (T4, T60, T69, T75, T83)
	oba roditelja prepoznaju dječje potrebe	2 (T5, T58)

očevi trebaju sudjelovati u kućanskim obavezama	11 (T5, T11, T12, T43, T45, T48 T59, T60, T70, T73, T94)
očevi na svojem primjeru djecu uče ravnopravnosti spolova	4 (T5, T45, T60, T81)
očevi i majke mogu se baviti aktivnostima drugoga	2 (T7, T60)
igra je uloga oba roditelja	1 (T7)
otac sudjeluje u planiranju poroda	3 (T13, T14, T15)
otac je podrška partnerici pri porodu i kasnije	3 (T14, T64, T76)
otac i majka djeluju kao tim	7 (T12, T14, T47, T49, T71, T80, T90)
očevi trebaju koristiti roditeljske dopuste	2 (T14, T65)
oba roditelja su jednako važna i vrijedna	6 (T4, T5, T7, T12, T37, T89)
stres je dio i očinstva i majčinstva	6 (T31, T47, T52, T79, T103, T104)
oba roditelja trebaju odmor	1 (T96)
majke trebaju vjerovati u očeve sposobnosti	2 (T8, T78)
iskustva očeva koji žele više sudjelovati	2 (T57, T98)
majčinstvo se razvija kao i očinstvo	1 (T38)
svjesnost je temelj roditeljstva	2 (T41, T42)
autentičnost je važan čimbenik očinstva	3 (T5, T61, T84)
očinstvo zahtijeva priznanje	4 (T59, T61, T74, T84)
muškarac ima pravo biti aktivan roditelj	1 (T71)
očevi se svakodnevno trebaju posvetiti djeci	2 (T61, T84)
<i>članci koji i u naslovu i u tekstu adresiraju oba roditelja</i>	3 (T21, T24, T28)